

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Diplomová práce

Bc. Eva Řeháková

Možnosti využití tanečního folkloru v rámci školních a mimoškolních aktivit dětí základních
a středních škol

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V

.....

vlastnoruční podpis

Poděkování

Děkuji Mgr. Pavlu Svobodovi, Ph.D., za odborné vedení diplomové práce, jeho věcné připomínky a poskytování rad. Dále kolektivu učitelek Mateřské školy KLUBÍČKO Ústí nad Orlicí za uvolnění z pracovního procesu. Také členům folklórního souboru Jaro za poskytnutí materiálů, především Renatě Reslerové a Jitce Novákové. Ráda bych poděkovala i žákům a učitelům základních a středních škol za poskytnutí nezbytných dat pro realizaci výzkumu. V neposlední řadě své rodině, která mi umožnila studium na této škole a podporovala mě.

*„Nechte cizích, hajte vlastních zvyků,
pěknát' byla předků prostota;
nedbejte nic novotících křiků,
nechte cizích, hajte vlastních zvyků!“*

(Jan Kollár)

*„Tenkrát byl všechno jiné.
Ale čas tak rychle plyne,
že to ani netušíme, ani se tím netrápíme.
Muziky nám pěkně hrály,
lidé se víc radovali –
třeba jenom z maličností,
byli totiž falše prosti.“*

(Rok staročeského života ve vyprávění Bohuslava Vítka)

Obsah

I. teoretická část

Úvod.....	7
1 Folklor – taneční folklor (lidové tance).....	9
1.1 Lidové tance.....	9
1.1.1 Historie lidového tance.....	11
1.1.2 Národopisné oblasti.....	12
1.1.3 Charakteristika a význam lidových tanců.....	13
1.1.4 Metodické seřazení tanců.....	14
1.1.5 Metodika nácviku českých lidových tanců.....	14
1.1.6 Východočeské tance.....	18
1.1.7 Možnosti využití tanečního folkloru a tanců.....	20
1.2 Lidová hudba a písně.....	22
2 Lidový kroj.....	24
3 Dětské folklorní soubory v Pardubickém kraji.....	27
3.1 Dětský folklorní soubor Jitřenka.....	27
3.2 Dětský folklorní soubor Formánci	27
3.3 Dětský folklorní soubor Kuřátka.....	28
3.4 Dětské folklorní soubory Perníček a Marcipánek.....	28
4 Folklorní festivaly v Pardubickém kraji.....	29
4.1 Adámkovy folklorní slavnosti.....	29
4.2 Dětský mezinárodní folklorní festival Tradice Evropy.....	29
4.3 Mezinárodní folklorní festival Čermenské slavnosti.....	29
5 Lidové tance na základních uměleckých školách.....	31
6 Lidové tance součástí kroužků v domech dětí a mládeže.....	32

7	Lidový tanec v osnovách tělesné výchovy.....	33
7.1	Lidový tanec v osnovách tělesné výchovy v současnosti.....	34
7.2	Prvky folkloru v hudební výchově v současnosti.....	35

II. praktická část

8	Výzkum.....	36
8.1	Cíle výzkumu.....	36
8.2	Hypotézy.....	36
8.3	Metody výzkumu.....	37
8.3.1	Dotazník.....	37
8.3.2	Rozhovor.....	37
8.4	Vzorek výzkumu.....	38
8.5	Průběh výzkumu.....	38
8.6	Interpretace výzkumného šetření.....	39
8.7	Ověření hypotéz.....	52
8.8	Prezentace výsledků z rozhovorů učitelů hudební výchovy.....	53
8.9	Prezentace výsledků z rozhovorů učitelů tělesné výchovy.....	54
8.10	Závěr výzkumu.....	55
9	Návrh nepovinného předmětu s názvem „Metodika tanečního folkloru“.....	57
9.1	Charakteristika nepovinného předmětu.....	57
9.2	Výchovně vzdělávací cíle nepovinného předmětu.....	58
9.3	Učitel nepovinného předmětu.....	59
9.4	Výsledky vzdělávání.....	59
9.5	Klíčové kompetence.....	60
9.6	Závěr návrhu.....	61
10	Závěr.....	62
11	Seznam použité literatury a zdrojů.....	64
12	Seznam zkratk 	66
13	Seznam příloh.....	67

Úvod

Pohyb je součástí našeho života. V této práci se autorka zabývá pohybem spojeným s hudbou, respektive tanečním folklorem. Folklor obecně upadá do zapomnění, tance, tradice, písňe, zvyky se mění společenskou dobou. Folklor si připomínají spíše lidé z venkova, jedná se o masopusty, velikonoční či vánoční zvyky, stavění májek, dožínky apod. Lidové tance se na zábavách netančí, velmi málo mladých lidí ví, jaké jsou folklorní tance. Součástí lidového umění jsou i kroje, v každém kraji různě bohaté, lidový kroj z Litomyšlsko-poličska je popsán v teoretické části práce. Autorka sama ví, jak je důležité připomínat lidem tradice své země, jejich krásu a bohatost.

Zájem o folklor vedl autorku k napsání této práce, jelikož sama tančí ve folklorním souboru a je zakládající členkou dětského folklorního souboru. Zjišťovala, zda se v minulosti někdo ve svých pracích zabýval tanečním folklorem v Pardubickém kraji. Mnoho autorů neobjevila. Nechala se inspirovat diplomovou prací Petry Kalouskové. Její práce je zaměřena na folklorní soubor Jaro, Čermenské slavnosti a oblast hudebního a tanečního lidového umění v regionu Žamberecka a Ústeckoorlicka.

V teoretické části se autorka zabývá obecnými informacemi o folkloru, zejména tanečním folklorem, lidovými tanci, možnostmi využití tanečního folkloru, nácvikem lidových tanců. Zaměřuje se na oblast Pardubického kraje, konkrétně na oblast Ústeckoorlicka. Autorka vybrala Pardubický kraj, jelikož sama pochází z podhůří Orlických hor a tento kraj jí je blízký.

V praktické části práce se zabývá řešením stanovených hypotéz, vyhodnocením dotazníků, analýzou rozhovorů s učiteli hudební a tělesné výchovy a návrhem na možnost zahrnutí tanečního folkloru do volitelného předmětu, jež je důležitým cílem této práce.

Z dotazníků, které autorka rozdávala na základních a středních školách, se jí vrátila víc jak polovina, ze kterých využila získané informace. Z desítek dotazníků posílaných elektronicky se jí vrátily pouze dva.

Autorka použila při vypracování této práce literatury, která je již zastaralá a nové verze nejsou vydávány. Autorů zabývajících se folklorem je sice dosti, zabývají se folklorem obecně, tradicemi, různými svátky apod. nebo se jedná o publikace, které se hodí do mateřských škol, či základních škol prvního stupně.

Cílem této práce je seznámit čtenáře s možnostmi využití tanečního folkloru na Pardubicku, s obsahem slova folklor a jeho nejdůležitějšími složkami, jako je lidový tance, lidová píseň, s popisem lidového kroje z Litomyšlsko-poličska. Cílem je také seznámit čtenáře s dětskými folklorními soubory a folklorními festivaly z Pardubického kraje, které mají možnost navštěvovat. Čtenář bude mít možnost seznámit se s grafickým znázorněním pro postavení a držení v tance. Seznámí se s popisem tance, který byl vytvořen a sepsán v tomto kraji. Autorka ho uvádí jako ukázkou.

Důležitým cílem autorky je, pokusit se navrhnout zařazení prvků tanečního folkloru do osnov předmětů hudební a tělesné výchovy a navrhnout nepovinný předmět na základní a střední škole.

I. teoretická část

1 Folklor – taneční folklor (lidové tance)

Folklor je původně lidová kolektivní znalost. Folklor se dá souhrnně označit částmi lidové kultury, jejímiž projevy jsou slovesnost, hudba, divadlo a tance. Termín byl poprvé použit v roce 1846 britským bibliografem W.J.Thomsem (1803-1885). Folklorní tvorba vznikala v lidovém prostředí a je mezigeneračně tradována. Obyčejně je anonymní, stává se duchovním majetkem kolektivu a autor je současně i spotřebitelem. Studium folkloru se zabývá folkloristikou¹. Kulturní lidové tradice v současné době udržují folklorní soubory. (Všeobecná encyklopedie, 1999)

Folklorem se zabývalo mnoho lidí. Ve svých publikacích popisují různé zvyklosti a tradice v jednotlivých krajích i zemích, zabývali se rukodělnými činnostmi, oblečením, malířstvím, architekturou apod.

Lidé si pod slovem „*folklor*“ představí velmi malou škálu znaků. Buď jenom píseň, tanec, kroj, ale mnohé nenapadne, že naše lidová kultura je velmi obsáhlá. Naše lidové bohatství je i v malířství, architektuře, výrobcích, literatuře apod. Skanzeny, muzea nám mohou přiblížit a pochopit dobu, kdy se naše lidová kultura utvářela.

1.1 Lidové tance

Každý autor ve své literatuře popisuje lidový tanec za krásný umělecký projev, za projev lidí dřívější doby z různých vrstev a krajů. Lidový tanec je součástí naší lidové kultury, kterou si uchováváme a připomínáme nejvíce díky folklorním festivalům, kde lidé mohou shlédnout lidové tance a poslechnout si lidové písně, předávané folklorními soubory z různých krajů a zemí.

Aby byla zachována památka lidového tanečního umění našich předků, bylo by dobré předávat tyto památky dál, z generace na generaci. V souboru, ve kterém je autorka členkou, tedy ve folklorním souboru Jaro, se lidové umění předává hlavně v jejich lidové muzice, kdy primáš Jan Dostál předává pomyslné „žezlo“ své dceři a synovi. Dcera hraje na housle a syn

¹ Kulturně historická disciplína zabývající se komplexním studiem folkloru, jeho vývojem, obsahem, formou a způsoby existence a reprodukce ve společnosti. (Všeobecná encyklopedie, 1999)

na basu. U tanečníků zatím „žezlo“ nikdo nepřevzal, jelikož buď jsou děti ještě malé, tanečníci jsou bezdětní nebo dospělé děti starších tanečníků nemají o tento folklor příliš zájem nebo čas. Nemusí se jednat pouze o předávání památky z rodinných řad, existují soubory, kdy v dětských folklorních souborech děti vyrostou, dospějí a pokračují ve folklorních souborech, kde tančí již dospělí.

Autorů zabývajících se lidovými tanci a folklorem je dosti, každého zajímají jiné zajímavosti, zaměřující na určité oblasti České republiky a tím ukazují rozmanitost lidové kultury. Autorku nejvíce zaujaly publikace od Kosa, Drdáckého a Vycpálka. Ve svých knihách popisují nácviky tanců, zabývají se popisem jednotlivých tanců, tanečním názvoslovím. Čtenáři, kteří se zajímají o folklor, se díky těmto osobnostem orientují v této problematice. Autorka se s těmito osobnostmi lidové taneční kultury ztotožňuje. Soubory z oblasti Pardubicka vycházejí hlavně z monografií pana J. Vycpálka², který popisuje tance z tohoto kraje. Důležitými osobnostmi jsou pro autorku manželé Rejškovi³, kteří se folklorem zabývají téměř celý život a dokonce několik let prováděli diváky mezinárodním folklorním festivalem v Dolní Čermné. V závěru této práce autorka cituje slova paní Rejškové, která ji velmi zaujala.

Literatura o folkloru je velmi zastaralá a bohužel nejsou vydávány novější publikace. Na jednu stranu proč vydávat nové publikace, když folklor a dřívější zvyklosti zůstávají stále stejné. Na druhou stranu by bylo dobré vydat literaturu psanou do dnešní doby, pochopitelnou pro řadu mladých čtenářů, tak aby zaujala, aby si lidé uvědomili bohatost lidové slovesnosti.

Pro autorku je lidový tanec nejen pochopení, jak lidé dříve žili, kde žili, ale jakou měli radost ze života, z pohybu. Ten pocit zažívá sama při tanci, kdy ji těší předávat radost ostatním lidem. Cit pro rytmus a pohyb, soulad obou tanečních partnerů je krásný pocit. V jakémkoli tanci člověk pociťuje radost z pohybu, ale když si díky lidovým tancům uvědomí tu historii, tradice a živost lidové kultury, má větší cit pro pochopení dřívější doby.

Tance mají svůj děj. Tanečníci jsou svým způsobem i herci, kdy pomocí tanců vyjadřují různé emoce, ale hlavně diváci mají možnost z tanců vyčíst, o čem je. Pochopí děj i dle názvu tance a tanečního pásma.

Lidové tance patří mezi nejzákladnější projevy umělecké tvořivosti lidu, v nichž se projevuje povaha lidu, jejich způsob života a společenské vztahy. Každá země, každý národ

² Josef Vycpálek byl český folklorista, který se věnoval sběru a záznamu hudebních a choreografických forem českého lidového tance.

³ Radomil Rejšek byl nejznámější folklorista, tanečník, zpěvák, který se věnoval moravským a českým lidovým tancům více jak šedesát let, bohužel ve věku 84 let nás v roce 2013 opustil. Eva Rejšková, jeho žena, je choreografka, tanečnice, organizátorka a autorka článků o folkloru, která také svůj život zasvětila folkloru.

se liší. Každý lidový tanec má svůj národní styl. Jak lidé v různých zemích, krajích žijí, tak i zpívají a tančí, tak proto je paleta tanců z celé země tak pestrá a bohatá. Naše země je bohatá lidovými tanci, jelikož se nám otvírají tři odlišné a propojené základny lidového tance na české, moravské i slovenské. (Kalousková, 2001)

Lidové tance mají v sobě naší národní povahu, jsou nositeli tradic a obrazem života lidí. Jsou nositeli tradic hlavně v dobách největšího útisku a útlaku. V životě a v kultuře lidu nastávají změny v hudbě, tanci, kroji, vše prochází neustálým vývojem. (Kos, 1976)

Lidové tance jsou u nás spíše náplní práce pro amatérské nebo profesionální soubory, můžou se vyučovat na základních uměleckých školách, konzervatořích, katedrách tělesné výchovy apod. Součástí osnov základních a středních škol se příliš neprezentují.

V dnešní době se lidovými tanci spíše setkáváme pouze v rámci různých folklorních festivalů, už dávno totiž ztratily svou původní živou funkci, kdy lidé jimi vyjadřovali radost. Díky folklorním souborům nejsou tyto tance úplně zapomenuty a stejně jako lidové písně žijí v naší přítomnosti a je nutné předávat toto bohatství dále. (Drdácký, 1983)

Na lidovém tanci si můžeme ověřit jednotlivé umělecké složky lidového umění: hudbu, písně, pohyb i složky výtvarné. Harmonicky spolu souvisí. Díky lidovému umění a lidovému tanci se zobrazují nejdůležitější události, city a charakter našeho lidu. Zobrazují se denní zaměstnání, lidové postavy, setkání člověka s přírodou, hospodářský život, společenské události. Z těchto příkladů je vidět, že se naše lidová kultura měnila a mění. Tance a písně provázejí člověka od jeho narození až do smrti. (Kos, 1976)

1.1.1 Historie lidového tance

V dnešní době není výraz „*lidový tanec*“ ojedinělý. V historii se tento tanec objevuje poměrně v pozdějších letech, než bychom si mysleli. Od 12. století se teprve tance rozlišují podle toho, kdo je tančí. Jedná se o tance dvorské, u vznešené společnosti, tedy tance vládnoucích vrstev, jsou jiné od tanců poddaných. O podobně lidových tanců ve středověku víme velmi málo. Zájem o lidové tance byl až v 19. století, u nás velikou zásluhu měl Čeněk Zíbrt, autor knihy „*Jak se kdy v Čechách tancovalo*“. Dříve byl způsob tance prostých lidí kritizován, pro neobratnost, neohrabanost pohybů, což není vůbec pravda. Tance jsou spontánní, živé a radostné. (<http://www.tillwoman.net/Lidov%C3%A9+tance/>)

Historické vrstvy lidových tanců

- 1) nejstarší vrstva: tance *obřadné – chorovody*, pochází z doby pohanských Slovanů; patří sem tance: velikonoční, masopustní zvyky, svatební a pohřební tance, vynášení

morény, smrtolky, tance kolem svatojanských ohňů, královničky, konopická, sólové tance mužské, cechovní apod.

- 2) tato vrstva se rozvíjela v 16. a 17. století, jedná se o *tance točivé*, mezi nejznámější patří tance sedlácké, vrtěná, danaj, starodávný, gulaná, ověňžok, čardáš, smyk, dokolečka,...
- 3) nejmladší vrstva ze 17., 18., 19. st. jsou *tance figurální*, kam patří tance manšestr, mateníky, směšek, kozel, zelený kousek, klatovák, polonéza, valčík, mazurka, kvapík, polka atd. (Kos, 1976)

1.1.2 Národopisné oblasti

Kos ve své publikaci píše, že české tance mají menší pohybový rozsah a nejsou tak hlučné, autorka s ním úplně nesouhlasí. České lidové tance, které tančí již dvacet let, jsou veselé, rozjásané, některé pohybově náročné a vnitřní pocit tanečníci vyjadřují navenek pomocí různých citoslovcí a jucháním. Tance jsou nejen citově prožívány a vyjadřovány samotnými tanečníky, ale dovedou rozhýbat i diváky.

Všechny kraje v Čechách nejsou stejné, tedy i české tance si nebudou podobné. Na Chodsku jsou tance velmi živé. Vyznačují se živějším projevem zvláště u tanců ženských. Typickým doprovodným nástrojem jsou dudy. Nejlépe chodské tance popsala M. Pučelíková.

K tancům Jižních Čech patří tance z Doudlebska, které jsou velmi pozoruhodné četností figurálních tanců, především krásné polky. Nejznámější je Doudlebská polka, díky tomuto tanci se seznamují tanečníci z různých souborů, při společných setkáních a mohou se přidávat i diváci. Polka je jednoduchá, jelikož se opakují jednoduché kroky, chůze a polka. Tuto oblast autorka uvádí, jelikož „*Doudleská*“ patří mezi její oblíbené tance. Z jižních je to i tanec „*Jihočenská*“, je to tanec dosti pohybově náročný, velmi svižný a veselý. Nejznámější sběratelé lidových tanců z této oblasti jsou K. Weiss, Č. Holas a R. Kubeš.

Tak jako pro Východočeskou oblast i pro Středočeskou oblast jsou typické tance s proměnlivým taktem, tedy mateníky. Nejvíce důkazů o těchto tancích najdeme v monografiích P. Krejčího.

Podle autorky a dalších folkloristů je nejbohatší oblastí lidových tanců ve Východních Čechách. V této oblasti převažují tance figurální a tance s proměnlivým taktem. Nejznámějším sběratelem českých tanců je J. Vycpálek a J. Michal. Soubor, ve kterém je autorka aktivní členkou, využívá monografií J. Vycpálka.

Kraje na Moravě mají také originální tance pro každou oblast. Tance z Moravy jsou pro autorku velmi živé, bohaté, krásné, mají své kouzlo, některé mohou být dokonce

pohybově náročné, při kterých je důležité mít dobrou fyzickou kondici pro zvládnutí některých krokových variací. Některé tance se dají rovnat k tancům slovenským.

Nejznámější oblastí je Haná. Tance jsou jedinečné díky náhlým přechodům, rychlými poskoky a obraty. V okruhu Horácka převládají valčíkové, mazurkové a polkové kroky. Materiály z těchto krajů sbírali Z. Jelínková, R. Kubeš a L. Mátlová-Uhrová.

Valašsko se dá považovat také za svéráznou oblast. Tyto tance jsou velmi živé, kdy si tanečníci občas i zajuchají. Tance z tohoto kraje popsali M. Kašlík, F. Bonuš a Z. Jelínková.

Na Slovácku hodně vévodí zpěv. Poté tanečníci tančí v rychlejším tempu. Nejvíce se uplatňují mužské tance.

Autorka nejvíce obdivuje tance ze Slovenska. Uvádí zde i tento okruh, jelikož tyto tance byly a stále jsou obohacující a činí radost lidem, kteří obdivují ladnost jednotlivých pohybů. Určité kraje Slovenska mají své specifické tance, které jsou velmi živé, jako například čardáš i pomalejší, například karičky. Tanečníci ukazují svůj temperament a svou energii. Slovenští tanečníci by měli být fyzicky zdatní pro zvládnutí těchto energických tanců. Tak jako u nás, tak i na Slovensku mají kraje své tance a kroje. Slovenské tance popsal K. Ondreška.

Morava a Slovensko jsou zde uváděny hlavně proto, že to jsou kraje, kde se ještě tradice lidové kultury stále dodržují.

1.1.3 Charakteristika a význam lidových tanců

Lidový tance je charakterizován jako výrazově-pohybová činnost spojená s hudbou, rytmem a prožitkem. Vycházejí z přirozených pohybů – z chůze, běhu skoků, obrátů, podupů, tleskání a dalších pohybů, které jsou v nich tvarově, prostorově a rytmicky stylizovány.

Znaky lidových tanců

- uměleckost
- pravdivost
- srozumitelnost
- rozmanitost
- pohybová přirozenost

Plní tyto úkoly:

- a) zdravotní – přispívá k celkovému rozvoji vnitřních orgánů, zvyšuje se tělesná a funkční zdatnost organismu, pěstuje se jim správné držení těla
- b) vzdělávací – vytvářejí se nové pohybové dovednosti, přispívající k rozvoji pohybových schopností, zejména obratnosti a nervosvalové koordinaci

- c) výchovný – učí spolupráci, kolektivnosti, porozumění, slouží k přejímání kulturního dědictví, posilování vztahů, internacionálního citění, poznávání tanců jiných národů. (Drdácký, 1983)

1.1.4 Metodické seřazení tanců

Toto seřazení je možno využít při nácvičování začínajících folklorních souborů, popř. i k potřebám tělesné výchovy základních, základních uměleckých a středních škol.

Při nácvičování postupujeme od nejjednoduššího k obtížnějšímu. Každý další tanec předpokládá znalost předcházejícího.

1. polka
2. sousedské
3. kola a kolečka bez proměn a s proměnami
4. mazurky
5. obkročáky, vrtáky a skočné
6. mateníky, rejdiváky a furianty

(Drdácký, 1983)

1.1.5 Metodika nácvičování českých lidových tanců

Metodikou rozumíme souhrn praktických i teoretických zkušeností. Předpokladem nácvičování je pohybová vyspělost tanečníků, dobře se získává i díky gymnastické přípravě, ale i samotným pohybovým nadáním. Před samotným nácvičováním tance je důležité, aby měli tanečníci uvolněné končetiny a správné přímé držení těla. (Kos, 1976)

Autorka předkládá desatero nácvičování tance, které by se mělo víceméně dodržovat pro správné naučení jednotlivých tanců. Ovšem autorka může porovnat toto desatero s praxí, jelikož sama procházela nácvičování tanců a po čase sama nacvičovala s dětmi jednotlivé kroky a tance.

Než začneme se samotným nácvičováním tance, je nutné vysvětlit dětem obsah tance a motivovat je. Nejprve si s dětmi zahrajeme pohybovou hru asi na deset minut, tak aby měly tělo zahřáté. Podle hudby, jedno jaké, procvičujeme různé krokové variace a dbáme na správné držení těla. Tento nácvičování trvá přibližně patnáct až dvacet minut. Po úvodní fázi začínáme s nácvičováním jednotlivých kroků, tzv. „študýrka“, dětem předvádíme jednotlivý krok, který následně zkoušejí s hudbou i bez hudby pomocí bubínku. Cvičíme v prostoru, v kruhu, popř. po diagonále. Postupujeme od nejjednodušších po složitější v různých variantách. Děti zkoušejí kroky samy, poté s tanečním partnerem. Pokud máme všechny kroky protřénované,

nacvičené, postupně krokové variace skládáme po částech dohromady a tím vznikne celek, tedy samotný tanec. Důležitou součástí nácviku tance je i emocionální projev, vyjádření výrazů obličeje a celého těla. Během celé doby děti motivujeme, dbáme na správné držení těla a správný nácvik kroků. Pokud bychom tyto základy nedodržovali, děti by ztrácely zájem, špatně by se tanec naučily a mohly by mít i zdravotní problémy, špatné držení těla⁴, vymknutí a vykloubení kotníků apod.

Před nácvikem samotného tance, seznámíme děti s písní, ke které se tanec vztahuje. Písničku můžeme využívat během „studýrky“ a při nácviku tance.

Pokud nacvičujeme tanečního pásma, vybíráme si tance podobného charakteru. Vybereme si pro děti maximálně pět tanců. V tanečním pásmu jsou propojené tance, písňe, taneční hry, říkadla a různé krokové variace s využitím celého prostoru, tak aby pásmo bylo hezké po pohybové, prostorové i estetické stránce.

Většinu tanců tančíme v kruhu, ale kruh můžeme změnit v řadu nebo ve dvě řady proti sobě v různém postavení, tedy šikmo. Tanec tančíme nejen ve dvojích, ale i ve trojicích, např. v tanci „troják“.

Cílem nácviku je zvládnutí tance. I když by to měl být tanec jednoduchý, například s jedním tanečním krokem. Zde autorka uvádí již zmíněné desatero pro nácvik lidového tance.

Desatero pro nácvik tance:

- 1) Před samotným nácvikem tance je dobré dětem přehrát text písňe, na kterou se bude tančit. Důležité je, aby i tento text děti pochopily, o čem se zpívá, jelikož taneční prvky by měly korespondovat s nápěvem písňe. Před samotným nácvikem tance, by měly děti umět písňe zazpívat a naučit se z paměti alespoň první sloku.
- 2) Základem je naučit se správně chodit v rytmu písničky. Děti nemusejí chodit v kruhu, můžou chodit v řadě za sebou, vytvářet různé obrazce, měly by se učit zaplnit celý prostor, umět se potkávat, vyhýbat se, improvizovat.

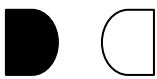
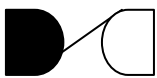

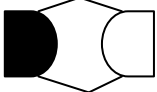

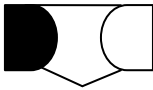
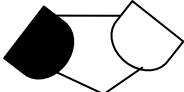
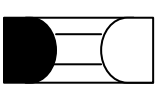
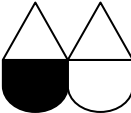

⁴ V článku „Vadné držení těla u dětí aneb Když bolí záda“, který je na <http://www.jarodic.cz/cz/vadne-drzeni-tela-u-deti-aneb-kdyz-boli-zada.php>, uvádí autorka pro zajímavost, aby poukázala na problémy dnešních dětí. Ve výzkumu, který proběhl od roku 1997 do 2007 a provedla ho Fakulta tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy v Praze, byly zjištěny informace o správnosti držení těla. Výsledky byly dle statistik následující: 25-40 % dětí ve věku od 6 do 14 let má vadné držení těla, které již nelze označit za malé a měla by se dětem věnovat zvýšená pozornost ve správnosti držení těla. Celý článek je možno přečíst na výše uvedené internetové adrese. Ať se jedná o nácvik lidového tance, ale jakéhokoliv a jiné sportovní aktivitě, je nutné dbát na správnost prováděných cviků a zásad, aby nedocházelo ke zdravotním problémům.

- 3) Pro začátek nácviku se osvědčuje předvést celý tanec tak, aby zkušení tanečníci, kteří tanec již umějí, dokázali konkrétní tanec zatančit bez chyb.
- 4) Ujasníme si jaké taneční kroky, prvky a vazby jsou obsaženy v tanci, nacvičíme si je postupně každý zvlášť. Začínáme nejjednoduššími a postupně jednotlivé prvky skládáme do vazeb.
- 5) Zkoušíme jednotlivé kroky v pomalém tempu, které postupně zrychlujeme. Při změně tempa dbáme na přesnost provedení. Postupně zkoušíme kroky ve větších celcích.
- 6) Taneční figury cvičíme samostatně, po zvládnutí provedení přistoupení k nácviku ve dvojicích popř. trojicích. Při vytvoření tanečního páru dbáme, aby děti vnímaly jeden druhého – správné držení, pohledy apod.
- 7) Při zvládání tanečních prvků si všímáme tanečního výrazu, musí vycházet z obsahu vlastního tance, je neoddelitelný od celého tanečního projevu. Některé tance jsou veselé, jiné zadumané, něžné apod. Musíme učit děti najít správný výraz a tak docílit dobrého pocitu ze sounáležitosti hudby a pohybu.
- 8) Přírodním hudebním doprovodem je zpěv. Je třeba vybízet děti ke zpěvu spolu s tancem. Pokud má dítě problém se zpěvem, může si „pobrukovat“, popř. zpívat v duchu.
- 9) Při nácviku tance, při „študýrce“ střídáme taneční partnery. Pomáhá to k rychlejšímu vylepšování slabších nebo nových tanečníků. Podporuje také soustředění.
- 10) Abychom dosahovali úspěchu, je nutné zařezovat do zkoušek pohybovou přípravu - „študýrku“, kde se děti učí stát rovně, mít zpevněné tělo, cítit rytmus. (Bonušová, 2008)

Nácvik tance v tělovýchovném procesu

- 1) Pro zahřátí organismu a navození radostné nálady uplatíme taneční prvky a kroky (taneční chůze, běh, skoky) – první část rušné hodiny; v druhé části průpravné hodiny uplatňujeme cvičení koordinace, posilování nohou a vnitřních orgánů.
- 2) Při nácviku nového tance, či při opakování naučených tanců zařazujeme cvičení obratnosti i vytrvalosti do hlavní části hodiny.
- 3) Pomalejší tance, jejich prvky a prostorovou orientaci uplatňujeme v závěrečné části hodiny, abychom udrželi pozornost cvičenců a snížili fyzické zatížení. Řadíme sem i zpěv s chůzí po prostoru, v sedě, ve stoje. (Drdácký, 1983)

Grafické znázornění pro postavení a držení v tanci.

 = hoch H	 = dívka D
	H a D proti sobě, ruce v bok
	H a D proti sobě, podají si pravé ruce
	H a D vedle sebe, drží se za vnitřní ruce
	H a D proti sobě, drží se za ruce v předpažení zevnitř
	zátočka zavěšením za pravé lokty
	H a D se uchopí v držení zavřeném (osy ramenní rovnoběžné)
	H a D se uchopí v držení polootevřeném (osy ramenní svírají ostrý úhel)
	H a D v držení na pase (H drží dívku v pase, D položí ruce na ramena H)
	H a D vedle sebe, drží se křížem za tělem
	trojice – zavěšení za lokty, krajní za lokty středního
	trojice se drží v připázení za ruce

Toto grafické znázornění může být jako pomůcka pro sestavování tance, pro lepší pochopení tanečníků, žáků i samotných učitelů a vedoucích. Mohou jej využít učitelé na základních i středních školách při tělesné výchově. Autorka uvedla toto znázornění pro představu samotným čtenářům, ale i jako pomůcku.

1.1.6 Východočeské tance

Východní Čechy, Orlické hory, její podhůří se dá považovat za osobitou taneční oblast. Jedinečnost této oblasti je v široké škále repertoáru tanců, s využíváním různých tanečních figur. Taneční projevy jsou bezprostředně živelné, jako například v moravských či slovenských krajích. Josef Michal ve své sbírce označuje Hradecko za jedno z center národní taneční tradice. Střediskem tradice lidových tanců se stalo i Rychnovsko, oblast Dobrušky a Opočna, Vamberecko, Žamberecko a Choceňsko. Příbuzné a podobné tance byly v okruhu měst Ústí nad Orlicí, Vysoké Mýto a Česká Třebová. Podobnost je v krocích, různých zátočkách, hudbě, podobné postavení tanců a střídání taktů.

Popis některých základních tanců:

Autorka uvádí přehled tanců, které jsou typické pro Východní Čechy, zejména pak pro Podorlicko. Nejtypičtějším tancem je pro Východní Čechy mateník, který se dá považovat za originální, jelikož v tomto kraji vznikl. J. Michal označuje Východní Čechy jako jedny z center národní taneční tradice a dokonce tento autor vyslovil domněnku, že zde vznikl nejnárodnější tanec – polka.

Tance jsou typické tím, kde vznikaly nebo odkud pocházeli tanečníci. Tance, které byly oblíbené, se přenášely dál, ale lidé si je obměnili, nepamatovali si tanec přesně, nahrazovali je jinými variantami, tím se tance přizpůsobil jinému kraji, tak vznikaly jiné tance, nové, typické pro jinou oblast.

Typické jsou pro:

Polka - jedná se o párový tanec, není však pravidlem, ve 2/4 taktu v rychlejším tempu, základním krokem je hladký přeměnný krok, který je doprovázen v třetím kroku malým výrazným nadnesením, spojeným s krátkým a ostrým sunem po zemi. Vznosná noha je mírně pokrčena. Základní typy polek jsou polka poskočná, skočná, hladká, rejdovačka.

Sousedská – tempo je volné, pomalejší i rychlejší, rytmus 3/4. Základním krokem je chůze s krokem přísunným. Pár tančí po kruhu s otáčením, či postupují vpřed a vzad vedle sebe. Základními typy sousedské jsou, sousedská hladká, přísunná, vyšlapávaná.

Obkročák – rytmus je dvoudobý, tempo je pomalé i rychlé. Pro obkročák je základem chůze nebo krok poskočný. Bývá součástí mateníků nebo jako samostatný tanec. Tančí se přes patu, tanečníci jsou v těsném držení. Varianty obkročáku jsou obkročáky hladký, poskočný, natřásaný, vrták.

Dvojpolka- jedná se o dva kroky: „pata – špička“ a přeměnný krok ve 2/4 taktu, tempo bývá ostré.

Mateník – jedná se o tanec s proměnlivým taktem (3/4 a 2/4), kde se střídají sousedská s obkročákem, popř. s jinými kroky. Patří mezi nejobtížnější tance.

České tance jako: sousedská, furiant, polka, řezanka, kominík, obkročák, rejdivák, hulán, kalamajka apod. byly sestaveny v r. 1863 pražským tanečním mistrem Karlem Linkem. (Michal, 1959)

Popis východočeského tance „Na půl skoku“

Autorka vybrala tento tanec pro podrobnější popis, jelikož jej sama tančí a domnívá se, že patří mezi atraktivnější tance. Taneční kroky jsou celkem složité a při správném nácviku jsou velmi ladné a pěkné. S doprovodem lidové muziky je to tanec jemný a něžný, Nejprve hraje pouze jeden nástroj, housle, po dalších taktech se postupně přidávají další nástroje. Nácvik těchto kroků byl velmi obtížný, jelikož se nejedná o typické krokové variace. Sami čtenáři mohou posoudit z přesného popisu z knihy J. Vycpálka, zda by zvládli tento tanec podle návodu zatančit.

„Na půl skoku“

The image displays a handwritten musical score for the dance "Na půl skoku". The score is written on ten staves, each containing four measures of music. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 2/4. The notation includes various rhythmic patterns, such as eighth and sixteenth notes, and rests. The measures are numbered from 1 to 32. The notation is written in a clear, legible hand.

„Tanec kolový, zvláštní.

1.- 2. Tanečník povykročí pravou nohou asi o půl boty a posune ji bezmála o pravý úhel a zároveň po celý takt levou nohu nazdviženou pozatáčí obloukem před nohou pravdou až za ni; počátkem 2. taktu a) na tu levou nohu se postaví a počne jí valčíkový krok (levou, pr., l.), kterým opíše druhý oblouk nebo polokruh v původní postoj a 3. – 4. = 1. – 2. – (záhodno jest, aby se tanečník dříve těmto krokům naučil sám, potom tanečnice opět sama a potom teprve spolu.) – Tanečnice na 1. nakročí levou nohou, pozatáčí obloukem pozadu a pozpátku nohu pravou (jako s ní ustupujíc) – a počátkem druhého taktu tou pravou nohou dostoupne, čímž počne valčíkový kroj a pravou, levou, pravou opíše se druhý oblouk neboli polokruh a přijde se v 1. Postoj a 3. – 4. = 1. – 2. – Tak je celkem pořád.- 5. – 6., 7. – 8., 9. – 10., 11. – 12., 13. – 14. = 1. – 2., ale k tomu valčíkovému kroku (14.) přijdou na 15. – 16. ještě 2 vlač. kroky. 17. – 32. = 1. – 16. – zvláštní ten 1. krok vždy počne pravou nohou tanečnickovi, kdežto levá opisuje ten oblouk n. polokruh nebo tím polokruhem se nese, tanečnici počne levou nohou a pravá se nese tím polokruhem pozpátku jako ustupujíc. Tanečnickovi levá a tanečnici pravá opisují ten polokruh rovnoběžně.“ (Vycpálek 1921, s. 119)

1.1.7 Možnosti využití tanečního folkloru a tanců

Možností využití tanečního folkloru je velmi málo. Shlédnout lidové tance, naučit se jim mají mladí lidé možnost ve folklorních souborech, které jsou zakládány při základních školách nebo základních uměleckých školách, popř. to může být kroužek při školských zařízeních pro zájmové vzdělávání. Taneční folklor, prvky lidových tanečních kroků, je možné využít i v tělesné a hudební výchově. S lidovými tanci se mohou setkat studenti vysokých škol a na akademiích múzických umění. Zájemci o folklor mohou sledovat každou sobotu na ČT2 pořad „Folklorika“. Jsou to možnosti, kde se s folklorem můžeme setkat. Na folklorních festivalech, folklorní soubory interpretují naučené tance a tradice lidem, kteří si chtějí zavzpomínat, pochopit přiblížit si tu krásu lidové kultury.

Nejčastěji se setkáváme s polkou v nejrůznějších variantách. Uplatňujeme v ní hladkou chůzi, kvapík, dvojpolku, obkročák, vrták. Totéž platí i pro sousedskou.

Všechny tance lze využívat a uplatňovat při společenských událostech, festivalech, tělesné výchově, při vystoupeních folklorních souborů apod.

Využití folklorního souboru ve školní praxi

Folklorní soubory vznikají a existují hlavně za účelem přejímání a zprostředkování hudební a taneční tradice našich předků, aby neupadala v zapomnění. Jejich činnost z velké části spočívá v prezentaci lidového umění, kdy se zapojují do veřejného kulturního života.

Zaměříme se na školní mládež a na možnosti, kterými se dá práce folklorního souboru využít v praxi.

Stavebním kamenem je výuka hudební a tělesné výchovy na školách. Při hudební výchově jsou do seznamu zařazeny i lidové písně. V tělesné výchově by v osnovách neměl chybět nácvik základních tanečních kroků. Autorka se zabývá v dalších kapitolách rozhovory s učiteli hudební a tělesné výchovy a zjišťuje uplatnění folkloru v těchto předmětech. Učitel by se měl ve svých hodinách zaměřit na lidové umění, pokud těmito znalostmi příliš neopývá, může využít znalostí z řad odborníků folkloru, popř. lidí, kteří se folklorem zabývají a mají z této oblasti dlouholeté zkušenosti. Nejvhodnějším řešením pro prezentaci lidové kultury je v podání nějakého folklorního souboru pomocí výchovného koncertu pro školu.

Na tomto koncertě mohou děti vidět téměř všechny složky folklorního souboru najednou. Důležitou roli hraje i průvodní slovo, uvádí, upozorňuje, upřesňuje, vysvětluje. Jednotlivé fáze představování folklorních souborů:

- 1) lidová muzika
- 2) lidový kroj
- 3) typický regionální lidový tanec.

Je vhodné na výchovném koncertě porovnat alespoň dva folklorní soubory, popř. dětského folklorního souboru a „dospělého“ folklorního souboru. Úspěšné je i představení souborů z jiných regionů, popř. zahraničních souborů. Děti mají možnost porovnání a pochopení toho: „*jiný kraj, jiný mrav*“. Výchovný koncert je vhodnou příležitostí pro pozvání nových členů. Děti, které by se zajímaly o členství ve folklorním souboru, mají tak možnou příležitost seznámit se s dětským folklorem, seznámit se s vedoucím a ostatními členy folklorního souboru.

Takovýchto výchovných koncertů se autorka sama účastnila. Prezentovali folklorní pásma nejen u nás, převážně dětem ze základních škol, ale v cizině, v Německu, na Slovensku, Polsku a v dalších evropských zemích. Součástí mezinárodních folklorního festivalu v Dolní Čermné je každoroční výchovný koncert pro žáky ze všech škol v Lanškrouně.

Lidové tance jako součást tělesné výchovy

Tanec a tělesná výchova mají společný znak a tím je pohyb. K tanci připisujeme ještě emocionální projev. Tanec je součástí povinné i dobrovolné tělesné výchovy, např. na základních uměleckých školách. Učí se zde děti pohybovat do rytmu, využívat sílu,

upevňují si orientaci v prostoru. Tanec má význam i pro posilování vnitřních orgánů. Má vliv na oběhovou i dechovou soustavu. Posiluje dolní končetiny, zkvalitňuje nervosvalovou koordinaci a vede ke správnému držení těla. Posiluje smysl pro kolektivní spolupráci a vytváří prostředí radosti a veselosti. Učí poznávat národní lidovou kulturu.

Naše lidová kultura patří mezi nejvyspělejší a obohacuje nás lidovými písněmi, tanci, kroji a výtvarnými hodnotami. Je nutné, abychom si toto bohatství uchovávali a dále rozvíjeli. (Kos, 1976)

Z rozhovorů s učiteli tělesné a hudební výchovy zjistíme, zda jsou lidové tance v osnovách a zda prvků lidových tanců využívají ve svých hodinách.

1.2 Lidová hudba a písně

K lidové hudbě a folkloru patří muzikanti a jejich hudební nástroje. Muzikanti doprovázejí tanečníky při tanci a společně utvářejí krásný a harmonický celek. Při jakýchkoli příležitostech, svatbách, plesech, masopustech by lidové písně neměly chybět. Mladí lidé sice tolik netančí polku a valčík, ale neměli by zapomínat na pravidelný rytmus a národní tradici. Starší lidé si rádi zatancují při pěkné lidové muzice.

Nejtypičtějším nástroji lidové muziky jsou smyčcové nástroje, tedy housle, viola, basa, ale také dechové nástroje, klarinety, flétny. Pro moravský kraj je typický cimbál. V souboru, ve kterém autorka působí, mají vlastní lidovou muziku, kterou řídí primáš Jan Dostál a ten vede i cimbálovou muziku.

Lidové písně, nejen ve Východních Čechách, ale po celé republice, jsou velmi rozšířené. Zpívají se ve školách, školkách, ale i jen tak pro radost v domácnostech. Možná v domácnostech mladých lidí uslyšíme hudbu moderní, ale nemusí to být pravidlem.

Lidové písně jsou rozmanité, některé jsou pomalé, některé rychlé. Autorka má oblíbené písně nejen z Východních Čech, ale i jihočeské, které v ní vzbuzují velmi libé pocity. Tyto a mnoho dalších mají muzikanti z folklorního souboru Jaro ve svém repertoáru. Nejoblíbenější písněmi jsou: „*Široký, hluboký; Formani a Letěla husička*“.

Všechny lidové písně mají své kouzlo. Píseň „Náchodský zámeček“, kterou jistě zná každý, je píseň, kterou si muzikanti lidové muziky Jana Dostála oblíbili z jednoho prostého důvodu. Tuto píseň si zahraje každý muzikant na svůj hudební nástroj, ale co když mají k dispozici pouze jedny housle. Tradiuje se, že manželky muzikantům schovávali nástroje, aby

nechodili do hospody. Oni se nezaleknout a zahrají si na jeden nástroj společně. Mnoho čtenářů si teď jistě myslí, že to není možné, bohužel do textu se nedá předat hudba, musí se to vidět. Ale skutečně na jedny housle dokážou hrát čtyři muzikanti. V příloze autorka čtenářům překládá alespoň fotografii pro představu. (příloha č. 1)

2 Lidový kroj

K folkloru neodmyslitelně patří i lidový kroj. Folklorní festivaly či jiná veřejná vystoupení si nedovedeme bez kroje představit. Každý kraj má svůj specifický kroj, každý je jinak zdobený, bohatý či chudý, ale všechny kroje mají své kouzlo a jsou krásné, ale samozřejmě každý jsme jiní a někdo v tom tu krásu nevidí, nezajímá se, neorientuje se v této oblasti.

Zde autorka popisuje kroj z východočeského kraje, ze kterého pochází a sama vlastní tento kroj - Litomyšlsko-poličský kroj. Jelikož soubor, ve kterém autorka působí, zpracovává lidovou hudbu a tance z tohoto kraje, nejvíce z oblastí Žamberecka a Ústeckoorlicka, je tedy na místě, aby krojové oblečení pocházelo z této oblasti. Dochoval se kroj podorlický, který můžeme nalézt v Městském muzeu v Letohradě, v Žamberku i v muzeu v Dolní Čermné, možná i v některých domácnostech. Celkový ráz obou krojů je velice podobný a jejich odlišnosti nejsou velké. Pro představu a srovnání přidala autorka kroj z Podorlicka do příloh. (příloha č. 2)

Krojové oblečení se ustálilo a je stylizováno do jednoho typu kroje a to z Litomyšlska-Poličska. Pro představu autorka uvádí společné znaky podorlického kroje a lidového oblečení litomyšlsko-poličského. U ženského kroje je společným znakem červená výšivka na zástěře i šátku. U mužského kroje je to bohatě vyšíváná košile s drobným květinovým vzorem.

Litomyšlsko-poličský kroj (přílohy č. 3, 4)

Popis ženského kroje Litomyšlsko-poličského

Kroj z Litomyšlska je neobyčejně pěkný. Jeho krása spočívá především v pevných liniích, které společně ve spojení s barevností látek a mašlí, jemností a bohatostí výšivek vytvářejí velmi půvabný celek.

košilka

- je z jemného lněného plátna, má rovný střih s podpažními klínky, rukávy jsou menší, podkasané, zakončené širokou síťovanou krajkou, u krku je nabraný krajzlík z široké síťované krajky

zástěra – fěrtoch – má dvě možnosti:

- jemné bílé plátno vyšité vínově červeným květinovým vzorem
- tmavě modré plátno s plnou bílou výšivkou na dolním okraji a po stranách bohatší, v pase ubraná do pásku

kordulka

- jednobarevná (vínová, žlutá, zelená, hnědá, modrá); je v pase rovně ukončena, na zadním díle jsou přišité vycpané válečky (honzíky, šorčíky), na kterých spočívá sukně; přední díly jsou vyztuženy a šněrují se barevnou stužkou, přes šněrování je „branka“

sukně – dvě možnosti:

- mezulánka - široká, nabraná, dlouhá přes polovinu lýtek, jednobarevná (modrá, hnědočervená, tmavozelená)

- kolovanka - lněná, světlý přírodní podklad, červené příčné pruhy rozličné šířky

spodnice (spodní sukně)

- měly by být nejméně tři, aby rozšiřovaly postavu v pěkný zvonovitý tvar; měla by být široká, našasená, kanýr těsně k okraji sukně; z bílého plátna

šátek („kosička“)

- třicíký, přes ramena, zavazovaný pod brankou na kordulce, popř. zastrkovaný na bocích pod sukni; dvojí barevnost:

1) jemné bílé plátno vyšité vínově červenou nití jako zástěra

2) velmi pestrobarevný, vínově červený

punčochy

- jasně červené

střevíce

- černé, kožené, nízký podpatek, úzký pásek přes nárt

Popis mužského Litomyšlského kroje

Mužský Litomyšlský kroj je stejně krásný a pestrý jako kroj ženský. Objevuje se zde především droboučký květinový vzorek vyšíváný modrým hedvábím.

košile

- z pevného bílého plátna, má velmi široké rukávy, sebrané na zápěstí v pásek, který je ozdoben dosti bohatou výšivkou, u krku nabraná do širokého přeloženého podobně vyšitého límce

vesta („bruslek“)

- velmi krátký střih do pasu, vysoký tuhý límec, ozdobně vykrojené kapsičky; šůsky vzadu jednoduše rozstřižené; bohatě vyšíváné

- drobné výšivky na vysokém límci vyplňují mezery mezi hustými řadami knoflíků a dírek na přednicích; na pravé straně je našita hustá řada drobných zlatých knoflíků, na levé straně hedvábím obšité dírky; okraj vesty byl vždy lemován pruhem červeného sukna

kalhoty

- původně kožené (skopová, jelení, srnčí kůže); nebyly žluté jako u ostatních krojů, ale světle hnědé; úzký poklopec zavěšen na dva knoflíky; jednoduše vyšívané; pod kolenem se zavazovaly úzkými řemínky

pásek

- zvláštní a krásný kožený pásek široký 12-16 cm; celý pás byl dvojitý – na jednom konci sešitý, na druhém uzavřený prostrčeným řemínkem; pás vyplňoval mezeru mezi kalhotami a krátkým brusletem

- je bohatě zdobený, vyšívaný z pavích per

šátek

- pestrý, podobný jako u ženského kroje, uvazoval se pod přiložený límec košile

punčochy

- bílé přízové

boty

- vysoké černé kožené holínky (Kalousková, 2001)

Pozitivum v těchto krojích spatřuje autorka v praktičnosti u mužského kroje, jelikož ve vestách mají kapsičky, do kterých si chlapci mohou schovat například peníze a nemají obtíže při oblékání, jediné negativum je v pásku, jednotlivé pásy jsou ušity na míru, tedy chlapci nemohou moc přibírat na váze.

U ženského kroje z tohoto kraje je výhoda lepší pohyblivosti, oproti krojům z Moravy, které jsou velmi bohaté, pestré, našasené a velmi naškrobené. Některé tance jsou živější, i když jsou kroje naškrobené, lépe se v nich ženy pohybují. Při oblékání kroje potřebují ženy více času než muži, jelikož mají mnohem více vrstev na sobě, což je nevýhoda v teplých letních dnech. Pro všechny tanečníky je velmi příjemné, když si je lidé fotí, při festivalech, průvodech a jakýchkoli vystoupení.

Tento kroj není původní, kroje jsou k vidění již v muzeích, popř. v některých domácnostech, jak již bylo napsáno výše. Kroje jsou šity podle dochovaných originálních krojů. Tento kraj byl chudý i kroj je prostý. Jaký kraj, takový kroj, ale v jednoduchosti je krása.

3 Dětské folklorní soubory v Pardubickém kraji

Autorka se zaměřila na dětské folklorní soubory z Pardubického kraje, aby děti z toho kraje věděly, kde mají možnost folklorní soubory navštěvovat. Děti z jiných krajů mají možnost podívat se na internetové stránky Folklorního sdružení České republiky, kde si můžou vyhledat folklorní soubor ve svém kraji. (příloha č. 5)

3.1 Dětský folklorní soubor Jitřenka

Soubor byl původně založen v roce 1995 při Základní škole v Dolní Čermné. Hlavním impulsem pro jeho vznik byl folklorní festival Čermenské slavnosti, kdy chyběl domácí soubor. Později získala Jitřenka svou subjektivitu a od té doby se také stala hostitelským souborem festivalu.

Soubor absolvoval za dobu svého trvání dlouhou řadu úspěšných vystoupení na domácí i zahraniční scéně (Slovensko, Polsko, Slovinsko, SRN, Lotyšsko, Itálie, Bulharsko atd.) Ve vlastní tvorbě vychází hlavně z regionálně dochovaných pramenů. Snaží se tak oživit dávno zapomenuté tradice, jako např. v pásmu Čermenské štrandle, Svatojakubská noc.

Za dobu svého působení nacvičila mnoho tematických pásem, v nichž si děti formou her připomínají stará tradiční řemesla a obyčeje (Na pastvě, Jarmark, Na řemesla, Husy). Jejich součástí jsou zejména tradiční a typické východočeské tance, jako např. mateníky, obkročáky, kalamajky aj.

V současné době má soubor ve dvou věkových kategoriích 50 dětí, a to převážně z Dolní Čermné a blízkého okolí. Se souborem hraje lidová muzika, kterou řídí Jan Dostál. Vedoucí souboru je od jeho založení Yvona Rybová.

V letošním roce oslaví soubor dvacáté výročí vzniku. Autorka patří mezi základající členy dětského folklorního souboru Jitřenka.

3.2 Dětský folklorní soubor Formánci

Soubor vznikl v září 2005 jako součást tanečního oboru ZUŠ Slatiňany. Ve dvou tanečních odděleních souboru a muzice hraje, zpívá a tančí více než 60 dětí od 5ti do 17ti let.

Soubor zpracovává písně, tance, dětské hry a říkadla z východu Čech a Českomoravské vysočiny.

Vedoucí souboru je Mgr. Stanislava Sejkorová, dětská muzika pracuje pod vedením Mgr. Jiřiny Pražanové, Heleny Kohoutkové a Jiřího Formana. Soubor úzce spolupracuje s Národopisným souborem Formani Slatiňany. S nimi pořádá pravidelné vánoční a jarní koncerty ve Slatiňanech.

Své umění soubor předvedl na mnoha festivalech v České republice. Formánci se stali také jedním s pořadatelů Mezinárodního dětského festivalu Tradice Evropy.

3.3 Dětský folklorní soubor Kuřátka

Soubor působí v Chrudimi od roku 1994. Náměty a inspiraci čerpají v kulturním dědictví Chrudimské Vysočiny. Děti se věnují zpracování materiálu z oblasti Českého Horácka, Chrudimska, Nasavrcka, částečně i Polabí. Bohatý pěvecký i pohybový materiál jim dává dostatek prostoru ke ztvárnění mnoha her, říkadel, tanců a zvyků. V souboru pracují děti ve třech věkových kategoriích, přičemž těm nejmladším jsou tři roky. Horní věková hranice je sice omezena dovršením 15 let, ale starší Kuřátka se ráda vracejí zpět.

Každoročně Kuřátka pořádají Jarní bál v Nasavrkách, organizují Vánoce v dětském domově v Holicích, pravidelně vystupují na regionálních slavnostech Chrudimské obžinky, organizují v červnu koncert s chrudimskými MŠ - Ahoj prázdniny. Za svoji největší akci považují děti mezinárodní festival Tradice. Vedoucí souboru je Radka Ehrenbergerová.

3.4 Dětské folklorní soubory Perníček a Marcipánek

Repertoár je tvořen především z tanců a písní folklorních regionů z okolí Pardubic. Repertoár je také zpestřen zajímavými folklorními prvky z ostatních koutů naší republiky. Těžiště spočívá na souvislých tematických blocích věnovaných různým obdobím ročního cyklu (Vítání jara, Vánoční koledování apod.) a lidského života (Svatební, Škola, Kominíček atd.). Vedoucí souborů jsou Blanka Slouková a Lenka Šťastná. (<http://www.folklornisdruzeni.cz>)

4 Folklorní festivaly v Pardubickém kraji

Autorka uvádí v této práci i výčet folklorních festivalů v pardubickém kraji jako další z možností využití tanečního folkloru, kde se můžeme s folklorem setkat.

4.1 Adámkovy folklorní slavnosti

Tyto slavnosti se konají již od roku 1996 vždy koncem srpna v Hlinsku. Slavnosti nesou jméno po rodákovi JUDr. Karlu Václavu Adámkovi, který se zasloužil o zachování lidových tradic na Hlinecku.

Zúčastňují se této akce soubory tuzemské i zahraniční, kterým pořadatelé hradí z poloviny dopravu a stravu, ubytování si zajišťují soubory na vlastní náklady.

Slavnosti jsou nesoutěžního typu, pouze koncertního. Provází je další akce, např. výtvarné výstavy, turistické pochody, cykloturistické akce, jarmarky a koncerty dechové hudby. Ředitelem festivalu je Milan Slavík.

4.2 Dětský mezinárodní folklorní festival Tradice Evropy

Festival vznikl v roce 1998 s jasným cílem, podporovat tradice evropských kulturních hodnot. Akce se koná především formou školních koncertů v okresních městech pardubického kraje, ale pro širokou veřejnost.

Slavností se účastní místní soubory, ale i mnoho souborů z ciziny. Každý se souborů předvádějí lidové písně, tance, zvyky a kroje své země. Ředitelkou festivalu je Michaela Zemková.

4.3 Mezinárodní folklorní festival Čermenské slavnosti

Každý rok ke konci června od roku 1989 se v Dolní Čermné koná mezinárodní folklorní festival, kterého se zúčastňují folklorní soubory z celého světa a České republiky. Hlavními pořadateli jsou dětský folklorní soubor Jitřenka a městys Dolní Čermná.

Součástí toho festivalu jsou i výchovné koncerty pro školy, vystoupení pro seniory a sportovní soutěžní klání mezi soubory „Hečboj“, kdy vítěz vyhrává putovní pohár.

Návštěvníci mají možnosti setkat se s ukázkami lidových řemesel a s řadou dalších atrakcí. Ředitelem festivalu je Petr Ryba. (www.fos.cz)

V pardubickém kraji jsou pořádány tři folklorní festivaly. Buďme rádi, že máme možnost i v tomto kraji znovu poznávat tradice lidové kultury, díky těmto folklorním festivalům a folklorním souborům. Více informací o folklorních festivalech z jiných regionů můžeme nalézt na internetových stránkách Folklorního sdružení České republiky.

Na internetových stránkách Folklorního sdružení České republiky může čtenář nalézt mnoho informací nejen o folklorních festivalech, ale i o folklorních souborech, folklorních akcích, aktualitách apod. Ovšem jsou dvě internetové adresy: www.fos.cz; www.folklornisdruzeni.cz

5 Lidové tance na základních uměleckých školách

Pokud nejsme členy folklorních souborů, nenavštěvujeme folklorní festivaly a neměli jsme možnost setkat se s lidovými tanci na základní a střední škole, další z možností je navštěvovat základní umělecké školy.

V pardubickém kraji je mnoho základních uměleckých škol, které mají ve své nabídce taneční kroužky, kde se děti mají možnost naučit a seznámit se s nácvikem lidových tanečních kroků i tanců.

Autorka objevila pár základních uměleckých škol, při kterých vznikly folklorní soubory. Při základní umělecké škole v Slatiňanech vznikl dětský folklorní soubor Formáci, který je součástí tanečního oboru, o tomto souboru se již autorka zmínila. Tvoří je dvě složky, taneční a hudební, ve kterých hrají a tancují děti od 5 do 17 let.

Dětský folklorní soubor Heblata je součástí hudebního oboru na základní umělecké škole v Litomyšli. Soubor se snaží šířit lidovou tradici pomocí místních zvyklostí široké veřejnosti. Soubor vede Ladislava Blajdová.

Výčet folklorních souborů při základních uměleckých školách není mnoho, ale i tak má lidový tanec své místo v tanečních oborech základních uměleckých škol. Děti se seznamují s lidovými tanci nejen naší země, ale i s lidovými tanci ze zahraničí.

Základních umělecké školy se zaměřují spíše na klasické, moderní nebo scénické tance a vznikají tak různé taneční soubory.

6 Lidové tance součástí kroužků v domech dětí a mládeže

Autorku zajímalo, zda by jedna z možností bylo nalézt folklorní soubor při domech dětí a mládeže v Pardubickém kraji, kde se děti mohou setkat s lidovou kulturou.

V Pardubickém kraji je velmi mnoho domů dětí a mládeže, avšak tanečních kroužků zabývajících se lidovými tanci, je velmi málo.

Autorka našla Dům dětí a mládeže Duha z Ústí nad Orlicí, kde nabízejí taneční kroužek Srdíčko pro děti od 5 do 10 let, které mají zájem o lidový i moderní tanec. Děti se učí říkanky, písničky i pohybové hry. Kroužek vede Jana Nagyová, bývalá členka folklorního souboru Jaro.

Dům dětí a mládeže Tišnov nabízí kroužek „*Tancuj, tancuj, vykrúcaj*“, jehož náplní jsou základy folklorního tance. Děti se mají možnost seznámit s lidovými písněmi a s nácvikem tanců. Kroužek lektoruje Lenka Kristková.

Taneční kroužek pro kluky a holky nabízí Dům dětí a mládeže Kostelec nad Orlicí, kde se děti předškolního věku 1. stupně a 2. stupně základních škol seznámí s různými styly tance, do nichž patří lidový tanec.

Autorka si vyhledala všechna volnočasová zařízení v Pardubickém kraji a zjistila, že ve většině zařízení jsou kroužky věnované moderním tancům. Pouze zmíněná zařízení se věnují lidovým tancům.

V současné době se mladí lidé zajímají o moderní tance. Ze zájmu mládeže vycházejí volnočasová zařízení a nabízejí taneční kroužky zaměřené na break a street dance a další moderní tance. Ve výzkumném šetření se autorka dotazovala respondentů z řad žáků základních a středních škol, zda mají zájem o jiné tance než folklorní a většina dotazovaných odpovídala pozitivně.

Na níže uvedených internetových stránkách je možné nalézt výčet Základních uměleckých škol a Domů dětí a mládeže v Pardubickém kraji, odkud autorka čerpala informace.

<http://www.firmy.cz/Instituce-a-urady/Vzdelavaci-instituce/Zakladni-skoly/Zakladni-umelecke-skoly/kraj-pardubicky#!>)

<http://www.firmy.cz/Instituce-a-urady/Vzdelavaci-instituce/Domy-deti-a-mladeze/kraj-pardubicky>)

7 Lidový tanec v osnovách tělesné výchovy

První zmínky o rytmice a tanečních krocích v osnovách jsou již v roce 1897, kdy v měšťanských školách byly po dobu 4 měsíců zařazeny různé taneční chůze, klus, trojkroky, přeměnný krok a krok houpavý. Na dívčích lyceích bylo více prvků, různé poskoky, třasákové, zkřížené, skluzné, mazurkové, dvojpolkové, valčíkové.

V roce 1913 jsou do osnov zařazeny pro dívčí školy další taneční prvky, krok polkový, polonéza, krok menuetový, porýnský a taneční rej. V tomto roce je první zmínka o nácviku celého tance.

Lidové tance jako celek byly poprvé zařazeny do osnov tělesné výchovy v roce 1924. Popisy těchto tanců v této době jsou popsány v metodice M. Němcové.

V osnovách z roku 1934 v oddílu „*taneční kroky a národní tance*“ se uvádí na 46 lidových tanců podle obtížnosti.

V roce 1937 je v osnovách uváděno již 55 lidových tanců. Pomocnou metodickou knížkou byla od I. Jarníkové „*55 lidových tanců pro školu a dům*“.

Po válce roku 1945 se v osnovách požadují taneční kroky v pořadí: chůze, běh, poskočný krok, krok přísunná a cval, přeměnný polkový, valčíkový, trojdup, krok obkročný, mazurkový krok, kroky kozáčku. Výčet všech těchto tanečních kroků připomíná spíš taneční konzervatoř.

V roce 1948 se začíná do školy zavádět nepovinná a zájmová tělesná výchova a pro kroužky lidových tanců byly vypracovány podrobnější osnovy.

V dalších rocích se v osnovách doporučuje v jistém ročníku určitý počet lidových tanců. Metodiku k těmto osnovám sepsala M. Špičková-Matoušková „*České lidové tance*“. Učivo tanečních kroků je zvlášť pro dívky a chlapce. Požadavky jsou odlišné v nácvicích tanců. Požadavky osnov jsou zpracovány v metodikách F. Pávka pro 11 – 15letou mládež a K. Mejsnera pro 16 – 19letou mládež. (Kos, 1976)

Více o historii lidových tanců v osnovách tělesné výchovy se můžeme dočíst v knize B. Kose „*Lidové tance ve školní tělesné výchově*“, který se víceméně zabýval tímto odvětvím, rytmikou, gymnastikou, lidovými tanci, které popisoval ve svých monografiích využitelných pro praxi na školách, kterých řada škol využívala. Další informace je možné získat na internetových stránkách, popř. vyhledat knihy a autory, zabývající se touto problematikou, v knihovnách, antikvariátech i knihkupectvích.

V současné době se na základních školách setkáváme se základem gymnastiky a rytmické gymnastiky, kde děti seznamujeme a učíme souladu hudby – pohyb. Na prvních stupních základních škol se můžeme setkat s jednoduchými tanci, ale stále se nejedná o lidový tanec, spíše o taneční hry. Děti se učí taneční krokům: chůze, běh, poskoky. Potvrdila mi to paní učitelka ze základní školy v Dolní Čermné, která děti z prvního stupně, seznamuje s těmito základními kroky.

7.1 Lidový tanec v osnovách tělesné výchovy v současnosti

V současné době můžeme v osnovách pro základní školy nalézt již na 1. stupni základní taneční kroky, chůze a běh. Učí se zvládat základní hudebně pohybové vztahy, rytmus, tempo, takt, melodie. Děti se seznamují s krokem poskočným, přísuvným a přeměnným ve 2/4 a 3/4 tanečním kroku. Využívají různých pomůcek, šátek, míč, švihadlo. Seznamují se se základními hudebními tanci. Učí se správně držet v páru a správně držet tělo. Cviky správného držení těla jsou součástí gymnastiky a dalšího učiva již od první třídy. Základy tance jsou zahrnuty do rytmické a kondiční gymnastiky.

Na druhém stupni základní školy není již zmínka o nácviku tance v učebních osnovách. Součástí gymnastiky je pouze technika a estetika pohybu. Učební osnovy na 2. stupni jsou zaměřeny na atletiku, sportovní hry a gymnastiku

Učební osnovy tělesné výchovy pro učební obory, studijní obory a gymnázia jsou schváleny Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy od roku 1996. Děti se seznamují s různými druhy tanců, do nichž patří i lidový. Poznávají oblečení typická pro jednotlivý druh tance. Opakují a zdokonalují se v osvojených činnostech ze základní školy. Držení v páru, opakování tanečních kroků. Učí se různým druhům pohybů s hudebním doprovodem. Správnému držení a postavení při tanci. Lidový tanec je zahrnut do osnov v sekci „*gymnastika a tanec – rytmická gymnastika a tanec*“, avšak není mu věnováno tolik času. Osnovy jsou zaměřeny převážně na rytmickou gymnastiku, gymnastiku, sportovní a pohybové hry a atletiku.

7.2 Prvky folkloru v hudební výchově v současnosti

Osnovy na prvním stupni základních škol jsou zaměřeny také na hudebně pohybové činnosti, kde se děti učí krok poskočný, kvapík, přísuvný krok, cval. Ve 4. třídě se seznamují a učí s tanci: polka, mazurka a sousedská. Od páté třídy se zaměřují na regionální lidový tanec a společenské a jazzové tance.

Na druhém stupni se učí vyjadřovat pohyb v tempu, rytmu a v emocionálním zážitku z hudby. Orientují se v prostoru a nacvičují tance: polka, valčík a mazurka. Součástí učiva hudební výchovy jsou lidové písně, které provází děti celou docházkou na základní škole.

Učební osnovy jsou na středních školách rozdílné. Hudební výchova je součástí učebních osnov například na gymnáziích a pedagogických školách. Žáci se seznamují s lidovou hudbou z regionů i okolních zemí, s lidovými tanci jako je polka, mateník, mazurka aj. i s lidovými hudebními nástroji. (<http://www.nuov.cz/ucebni-osnovy>); (<http://zs-ucebni-osnovy.blogspot.cz/>)

II. praktická část

8 Výzkum

8.1 Cíle výzkumu

Cílem výzkumu bylo získání potřebných dat ke zjištění následujících hypotéz a výzkumných předpokladů v oblasti folklorních aktivit.

- zda-li děti nezainteresované do folkloru mají představu o tom, co je folklor a taneční folklor.

- zda by respondenty taneční folklor zajímal, nebo by se chtěli věnovat jinému tanečnímu žánru.

Ve výzkumu se autorka dále zabývá šetřením, co by bylo pro děti poutavé, kdyby se tanečnímu folkloru věnovaly a folklorní soubor navštěvovaly, a dětmi které se v současné době folkloru věnují.

Dále si autorka stanovila za úkol zjistit, zda by se děti chtěly tanečnímu folkloru věnovat i v budoucnu. Pokusila se vymežit, jak dlouho děti do folklorního souboru docházejí a co je pro ně na folkloru nejvíce atraktivní.

Pro doplnění informací provedla autorka rozhovory s učiteli hudební a tělesné výchovy a pokusila se zjistit, zda jsou složky folkloru zahrnuty v současnosti v osnovách zmíněných předmětů. Cílem rozhovoru bylo i zjištění, zda by byl zájem z řad učitelů hudební a tělesné výchovy o zařazení folkloru do výuky v rámci nepovinného předmětu. Návrhem nepovinného předmětu se autorka zabývala v poslední kapitole.

8.2 Hypotézy

Pro splnění cílů výzkumu autorka formulovala následující hypotézy, které se pokusila ve svém šetření ověřit.

H_(A) Děti angažované⁵ v současnosti ve folklorních aktivitách budou mít výrazně větší povědomí o folkloru než děti neangažované.

⁵ Mezi angažované děti řadí autorka ty děti, které navštěvují folklorní soubor

H₍₀₎ Není pravda, že děti angažované v současnosti ve folklorních aktivitách budou mít výrazně větší povědomí o folkloru než děti neangažované.

Doplňujícími informacemi jsou výzkumné předpoklady, které autorku zajímají a zahrnuje do výzkumného šetření.

- zájem dětí o jiný taneční žánr, než folklorní
- přitažlivost neangažovaných dětí navštěvovat folklorní soubor
- zájem o folklor zainteresovaných dětí i v budoucnu
- názory učitelů na jednotlivé otázky z rozhovorů

8.3 Metody výzkumu

Pro výzkum využila autorka metodu dotazníku a rozhovoru k zjišťování dat.

8.3.1 Dotazník

Dotazník posloužil ke sběru informací, jež byl efektivní ke kvantitě získaných údajů a poznatků. Otázky byly formulovány jednoduše a srozumitelně a byly vypracovány do očíslovaných položek. Většina otázek byla uzavřených. Jednalo se o odpovědi dichotomické, kdy měly děti možnost odpovědi ano, ne. U polytomických odpovědí měly děti příležitost výběru z více nabízených možností. Jedna formulovaná otázka vyvolávala otevřenou odpověď, kde mohli respondenti odpovídat podle svých zkušeností a vědomostí. U jedné otázky byla využita Likertova škála, k posouzení postojů. Děti měly možnosti ohodnotit na pětibodové škále, co je pro ně nejlákavější a nejméně lákavější na folklorním souboru. Respondenty dotazníku byli žáci ze základních a středních škol.

Vyhodnocení dotazníku proběhlo součtem odevzdaných odpovědí, které jsou procentuálně vyjádřené. Dotazník byl respondentům předán jak v tištěné, tak i v e-mailové verzi, která však ve výsledku byla vrácena pouze ve dvou vyhotoveních. Výsledky autorka rozpracovala do tabulek a grafů, pro přehlednost využila zpracování do sloupcového grafu.

8.3.2 Rozhovor

Další metodu, kterou autorka využila pro získání potřebných informací od učitelů, byl standardizovaný rozhovor. Rozhovor byl předem připravený a byl použit pro kvantitativní výzkumné šetření. Otázky byly srozumitelné. Autorka využila otevřených otázek, kdy učitelé

měli možnost si otázku promyslet a odpovědět podle vlastního uvážení. Odpovědi si písemně zaznamenávala a následně popsala.

8.4 Vzorek výzkumu

Výzkumu se zúčastnilo více jak 200 respondentů. Celkem obdrženy dotazníků bylo 237. Pro šetření autorka využila místa, která jsou nejbližší jejího bydliště a jsou to obce z oblastí, o kterých se ve své práci zmiňuje.

Dotazník byl rozdán dětem od pátých tříd po deváté na základních školách v Ústí nad Orlicí, Dolní Čermné, Lanškrouně a Letohradě

Osloveni byli i žáci středních škol, mezi oslovenými bylo nejvíce dívek, což odpovídá zaměření studia na vybraných školách. Jednalo se o Gymnázium v Lanškrouně a v Letohradu.

Nejvíce dotazníků bylo rozdáno na Střední pedagogické škole v Litomyšli, ve které autorka sama vykonávala praxi. Vzhledem k tomu, že v Pardubickém kraji je pedagogická škola pouze v Litomyšli, dalo se očekávat široké spektrum studentů z různých míst, a tím i rozdílné odpovědi. Litomyšl je i mimořádně významným městem regionu s kulturní tradicí, místní areál renesančního zámku je zapsán v seznamu světového kulturního dědictví UNESCO a mimo jiné odtud pochází i kroj, o kterém je zmínka v teoretické části.

Dále vedla autorka rozhovor s učiteli základních a středních škol. Učitelů hudební a tělesné výchovy bylo celkem 11, 4 učitelé byli ze základní školy z Dolní Čermné a 7 učitelů ze Střední pedagogické školy v Litomyšli.

8.5 Průběh výzkumu

Žákům byly dotazníky předány buď po vyučování, aby se nenarušoval chod hodin, nebo měli možnost dotazník vyplnit ve svém volném čase. Respondenti byli seznámeni s obsahem dotazníku, bylo jim podáno vysvětlení, jak mají dotazníky vyplnit. V případě nejasností měly možnost dotazování. Byli seznámeni se skutečností, že veškerá data a informace jsou anonymní a budou použity pouze k výzkumu této práce.

Učitelé byli seznámeni s obsahem rozhovoru. Byl veden v poklidné a přátelské atmosféře. Byl prováděn o přestávce nebo ve volném čase učitelů a autorky.

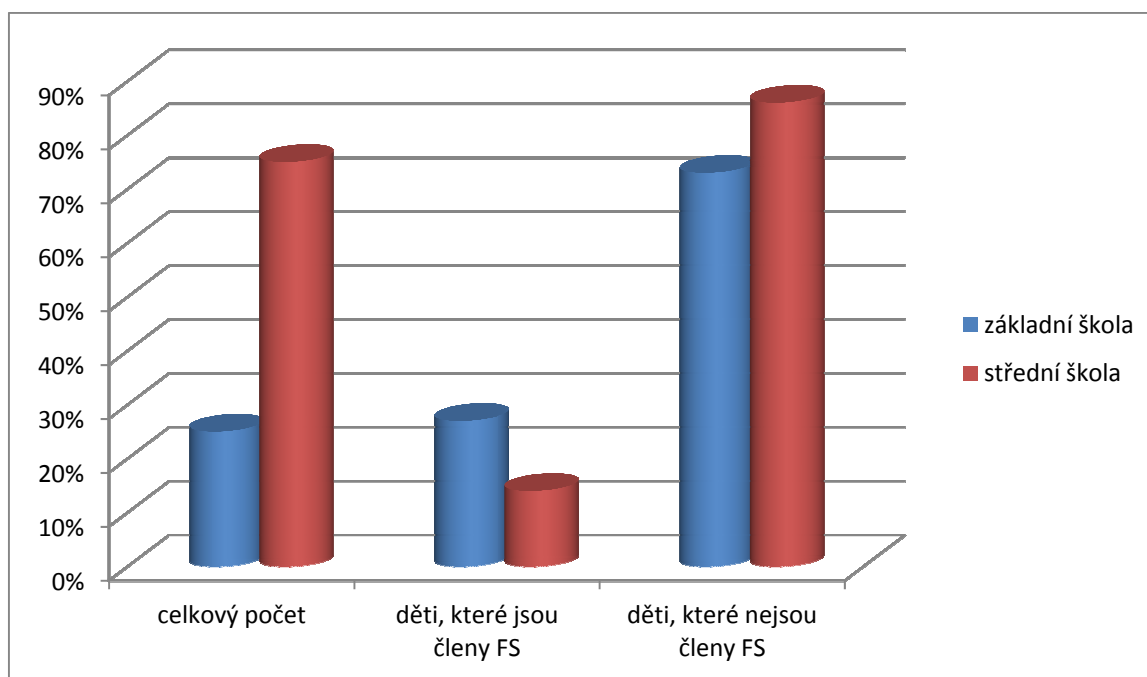
Pro výzkum byl nutný počítač a tiskárna pro vytvoření a vytisknutí dotazníků, což bylo velmi nákladnou položkou.

8.6 Interpretace výzkumného šetření

První graf nám v procentech znázorňuje počet respondentů, od kterých autorka obdržela zpět zadané dotazníky. V jednotlivých grafech jsou děti rozděleny do skupin základní školy a střední školy. Dále jsou zde grafy rozděleny na děti angažované a neangažované ve folkloru.

V grafu č. 1 byly výsledky následující: z celkového počtu dotazovaných respondentů bylo 25% dětí ze základních škol a 75 % ze středních škol. Z těchto počtů bylo ze základních škol 73 % dětí, které nejsou členy folklorního souboru (dále jen FS) a 27 % dětí, které folklorní soubor navštěvují. U dětí ze středních škol byly výsledky následující, 86 % dětí nenavštěvující folklorní soubor a 14 % dětí navštěvující folklorní soubor.

Graf č. 1 Celkový počet respondentů

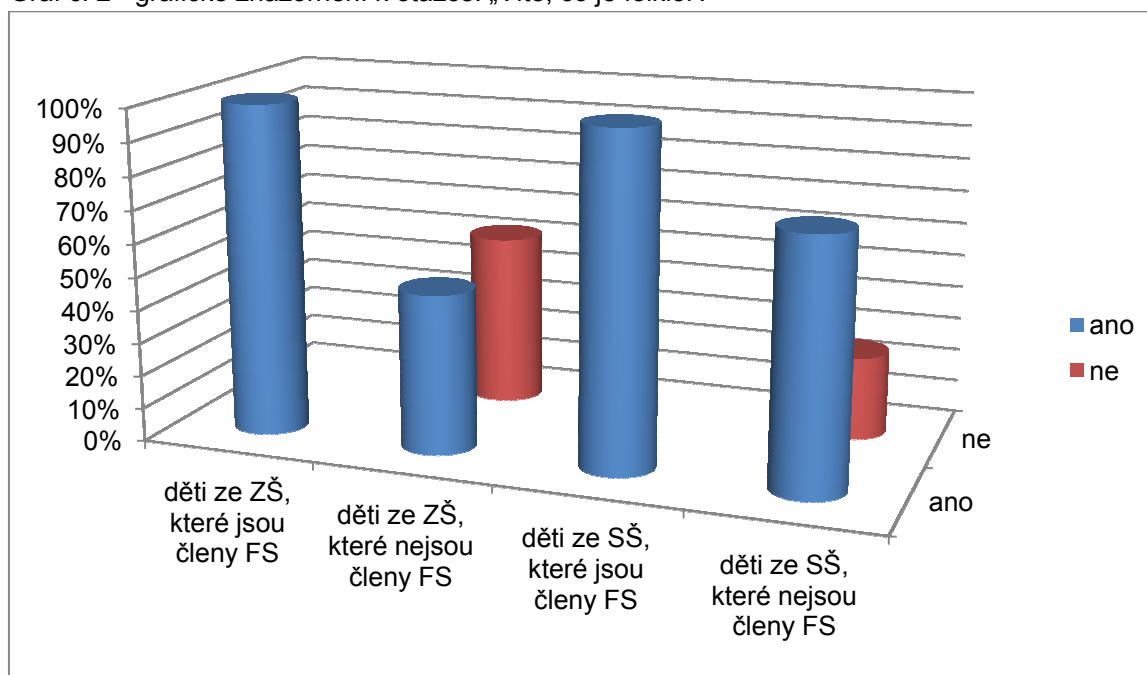

Z dotazníku autorka použila několik otázek pro zjištění stanovených hypotéz a výzkumných šetření. Jednotlivé otázky jsou rozpracovány do grafů s následným stručnějším popisem.

Víte, co je folklor, co k němu patří?

Úkolem dětí bylo označit odpověď ano x ne, zda mají představu o pojmu. Tato otázka byla klíčová pro zjištění stanovené hypotézy. Pokud si děti nebyly jisti, měly možnost se autorky zeptat, zda to, co si myslí, je správné. Autorku velmi zaujaly odpovědi od dětí z měst, kdy se domnívala, že většinou městské děti nebudou vědět, co do folkloru patří. Výzkum došel k výsledkům, které jsou zaznamenány v grafu. Děti, které jsou členy FS, vědí, co folklor znamená, díky 100 % odpovědím. Dále výzkumem autorka došla k výsledkům, že 52% dětí ze základních škol a 75% žáků ze středních škol vědí, co folklor je a co k němu patří.

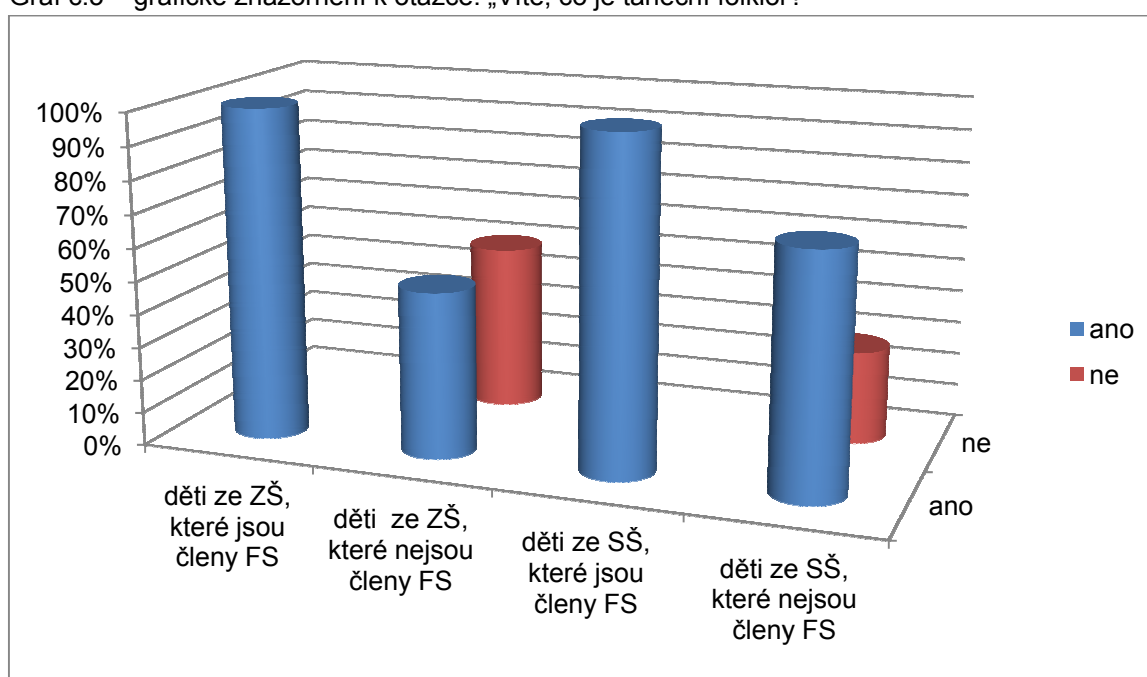
Graf č. 2 - grafické znázornění k otázce: „Víte, co je folklor?“

Víte, co je taneční folklor?

V této otázce byly využity dichotomické odpovědi. Smyslem otázky bylo zjistit, zda mají děti ponětí o tom, co je taneční folklor. Z následujícího grafu č. 3 je znatelné, že opět děti, které navštěvují FS, vědí, co taneční folklor je. Obdobné odpovědi, jako v předešlé otázce, jsou i zde. Rozdíly jsou u dětí ze základních škol od žáků středních škol. Autorka vychází z toho, že již žáci ze středních škol mají více zkušeností a znalostí. 50% dětí ze základních škol a 75% dětí ze středních škol odpovídalo ano.

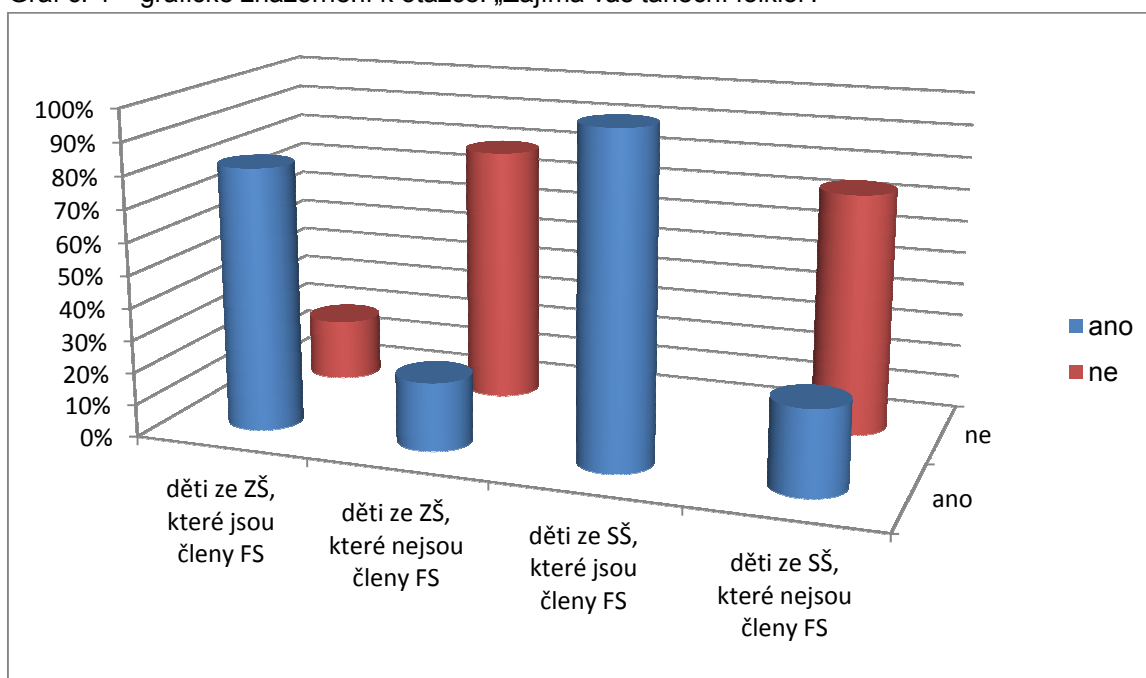
Graf č.3 – grafické znázornění k otázce: „Víte, co je taneční folklor?“

Zajímá vás taneční folklor?

U této otázky byla opět možnost odpovědi ano x ne. U dětí zajímající se o folklor byla odpověď téměř nepřekvapující. Autorka předpokládá, že pokud děti navštěvují FS, mají zájem o taneční folklor. U dětí nenavštěvující žádný FS byla většina odpovědí ne. Děti nemají zájem o taneční folklor a z výsledků je to zřejmě jasné. Děti ze základní školy odpovídaly „ne“, bylo jich 79% a děti ze střední školy bylo 74%.

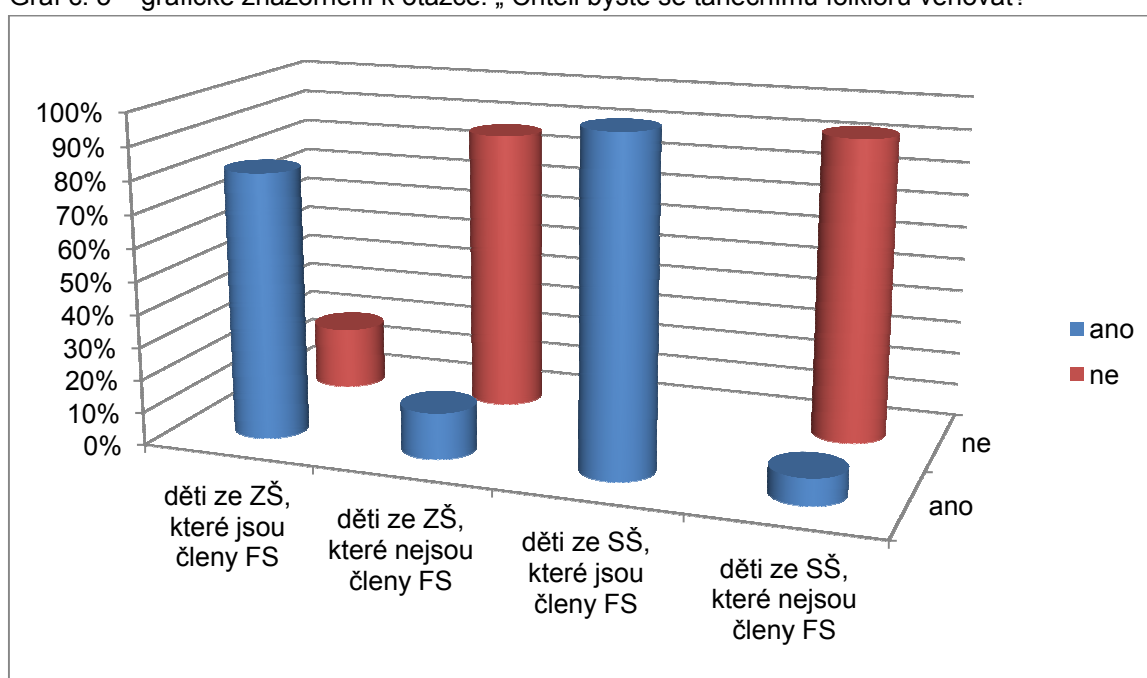
Graf č. 4 – grafické znázornění k otázce: „Zajímá vás taneční folklor?“

Chtěli byste se tanečnímu folkloru věnovat?

Tato otázka nabízí odpovědi ano x ne. U této otázky čekala autorka podobné výsledky jako u předešlé otázky. Odpovědi u dětí, které jsou členy FS, autorku nepřekvapily a kladné odpovědi očekávala. U dětí, které nejsou členy FS, dopadly výsledky následně: děti ze základních a středních škol odpovídaly záporně. V 86% se děti ze základních škol nechtějí věnovat tanečnímu folkloru a také 92% dětí ze středních škol.

Graf č. 5 – grafické znázornění k otázce: „Chtěli byste se tanečnímu folkloru věnovat?“

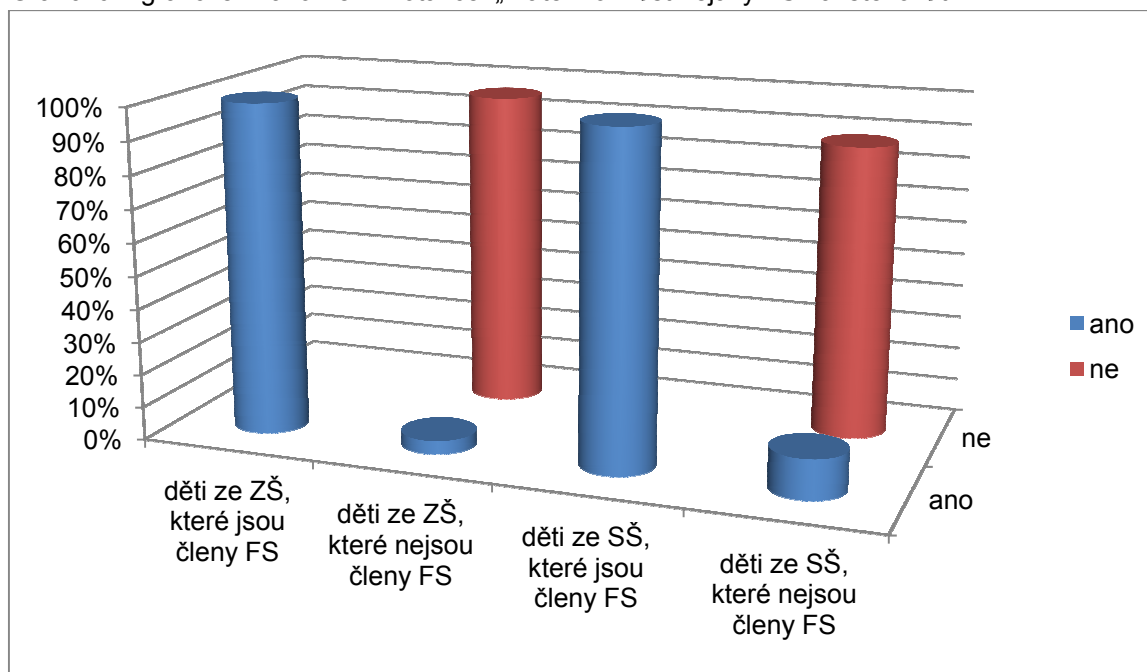

Máte možnost nějaký FS navštěvovat?

Odpověď na tuto otázku byl z výběru ano x ne. Součástí otázky byla i volná odpověď, zda znají FS, který by mohly děti navštěvovat. Děti, které by se chtěly stát členy FS, nemají možnost navštěvovat soubor v místě svého bydliště, popř. v blízké vzdálenosti. Nevědí, kde by se mohly setkat s tanečním folklorem, nemají informace. Z odpovědí zjistila, že několik dětí nenavštěvující FS, vypisovaly dětské FS známé v pardubickém kraji.

V grafu jasně vidíme, že většina dotazovaných dětí nemá možnost FS navštěvovat nebo se o FS nezajímají. U dětí ze základních škol jsou to pouze 4 %, které mají možnost navštěvovat FS a u středoškoláků byl výsledek 12 %.

Graf č. 6 – grafické znázornění k otázce: „Máte možnost nějaký FS navštěvovat?“

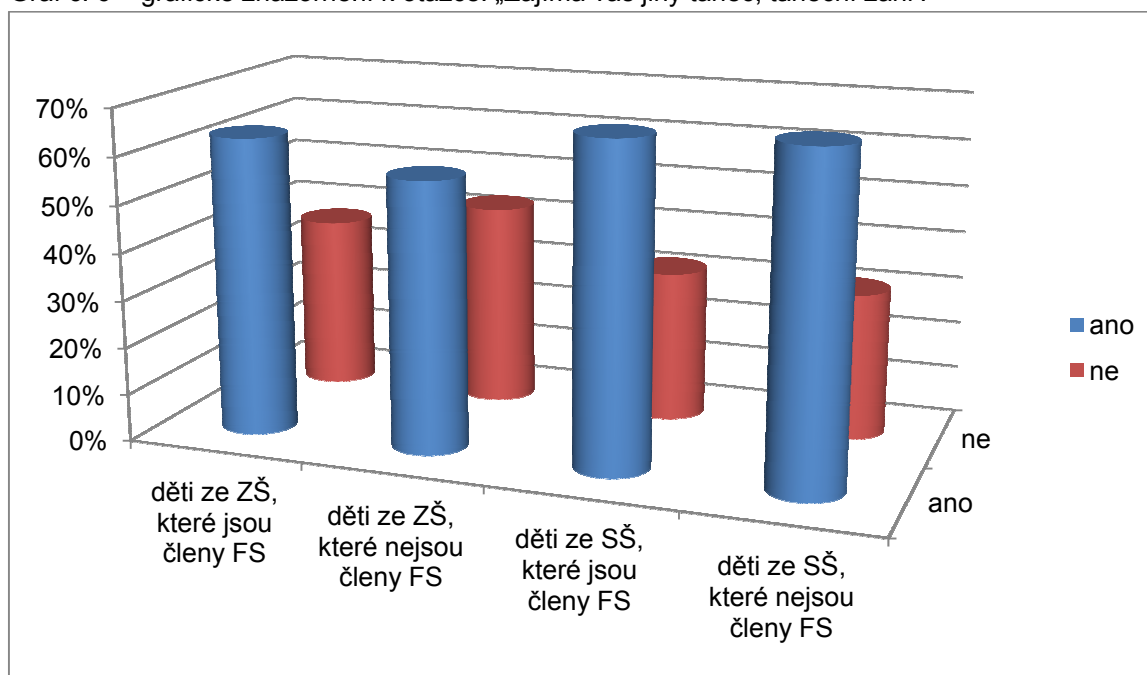

Zajímá vás jiný tanec, taneční žánr?

Na otázku odpovídaly děti ano x ne a doplňovaly, který taneční žánr je zajímavý. U této otázky autorka očekávala výsledky, kterých se jí dostalo. Výsledky přinesly následující zjištění. Většinu dětí, zajímá jiný taneční žánr. Další děti nezajímá žádný taneční pohyb. Mnoho dětí má zálibu v moderních tancích, jako jsou hip hop, street dance, disco, breakdance. Autorka zjistila, že hodně respondentů se zajímá o scénický tanec, společenské a latinskoamerické tance, muzikálové tance, mažoretky, balet, břišní tance a dokonce i o jazzové tance.

Z grafu vyplývá, že děti ze základních škol, které jsou členy FS, mají zájem o jiné tance v 57% a děti ze středních škol, mají zájem o jiné tance v 69%. U dětí, které nejsou členy FS, dopadly výsledky takto: děti ze základních škol mají zájem o jiné taneční žánry v 63% a děti ze středních škol v 68%.

Graf č. 6 – grafické znázornění k otázce: „Zajímá vás jiný tanec, taneční žánr?“

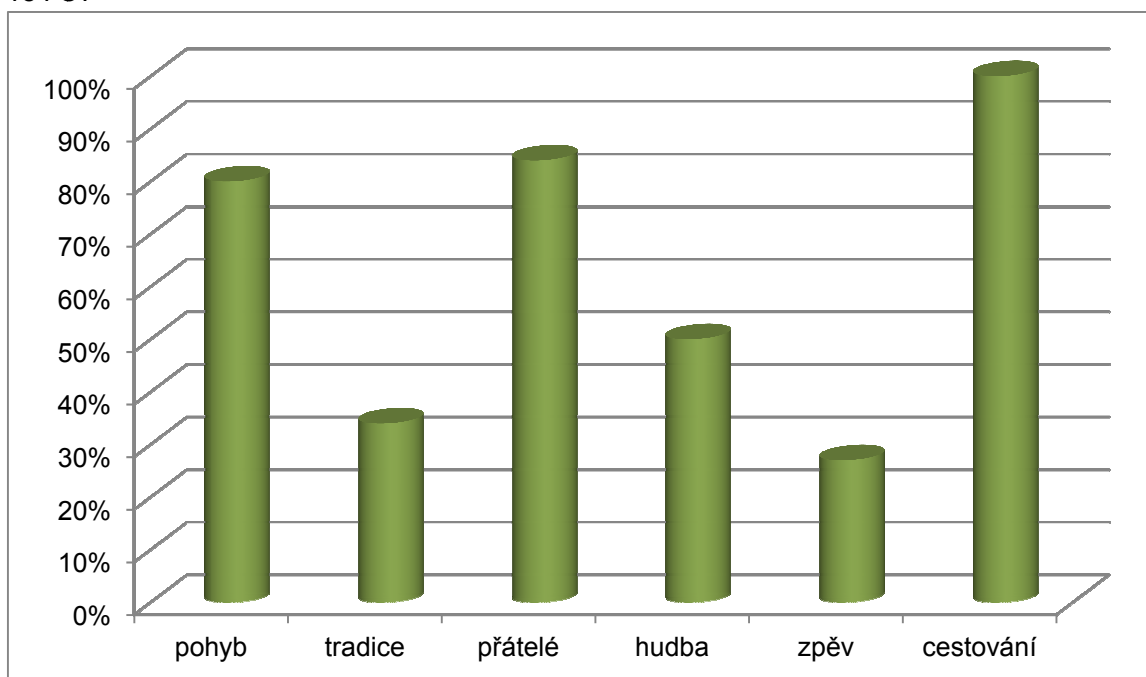
Pokud nejste členem FS, co by vás zajímalo, lákalo být ve FS?

Úkolem dětí bylo zakroužkovat vše z nabízených možností: pohyb (tanec), tradice, přátelé, hudba, zpěv, cestování, popř. mohly doplnit, co by je dalšího zajímalo, nikdo tuto možnost nevyužil a nevyplnil.

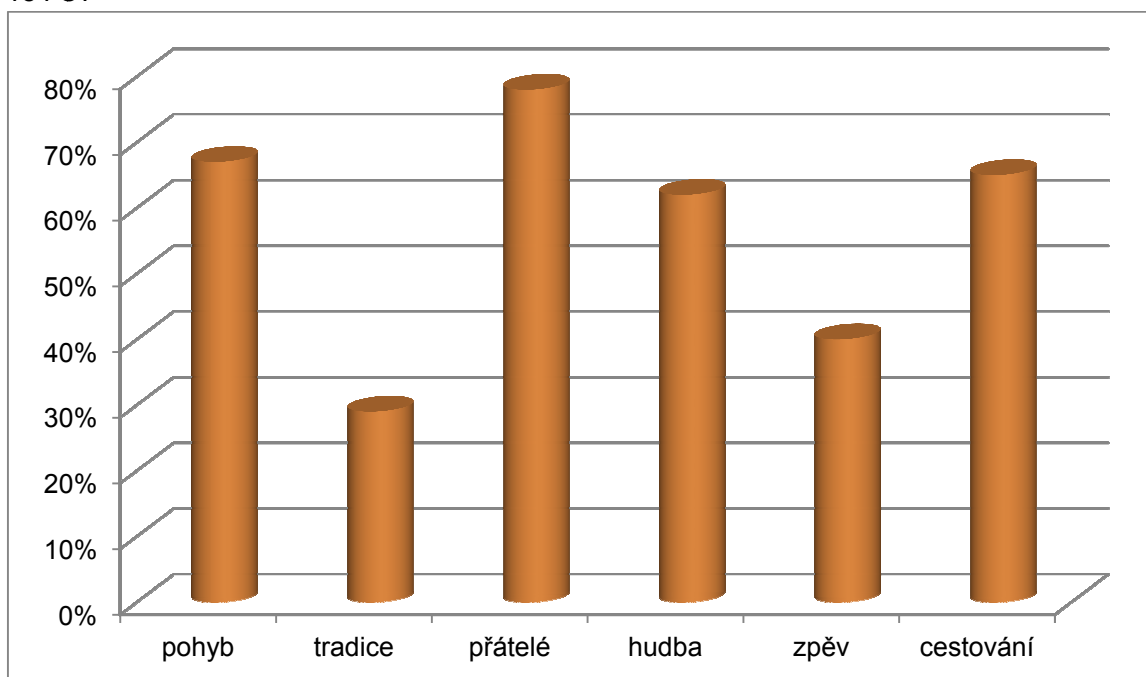
V grafu číslo 7 je zřejmé, že děti ze základních škol nejvíce láká cestování, pohyb a přátelé. Cestování označily všechny dotazované děti. Pohyb zajímá 80% dotazovaných dětí a přátelé jsou důležité pro 84% dotazovaných.

Graf číslo 8 nám ukazuje, že děti ze středních škol nejvíce přitahuje z 69% pohyb, ze 78% přátele a z 65% cestování.

Graf č. 7 – grafické znázornění k otázce: „Pokud nejste členem FS, co by vás zajímalo, lákalo být ve FS?“

Graf. č. 8 – grafické znázornění k otázce: „Pokud nejste členem FS, co by vás zajímalo, lákalo být ve FS?“

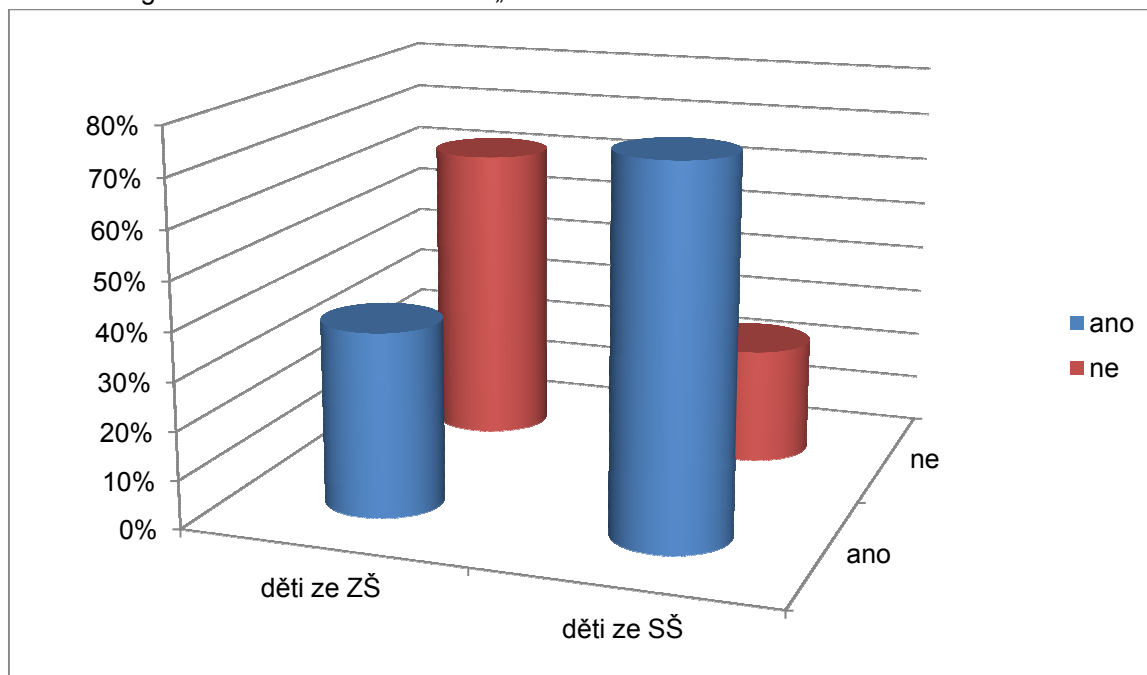

Následující grafy jsou pro doplnění informací. Autorka zjišťovala potřebná data k zjištění výzkumných předpokladů. Tato část byla zaměřena na děti, které jsou členy FS. Součástí dotazníku byly otázky směřované dětem věnujícím se folkloru.

Chcete se v budoucnu věnovat tanečnímu folkloru?

Úkolem autorky bylo zmapovat, kolik dětí by chtělo v členství i nadále pokračovat. Výzkum došel k následujícím výsledkům: děti ze základních škol se v 62% nechtějí dále folkloru věnovat. Naopak děti ze středních škol by se chtěly i nadále v budoucnu věnovat FS, výsledky ukázaly 76% dětí z celkového počtu dotazovaných.

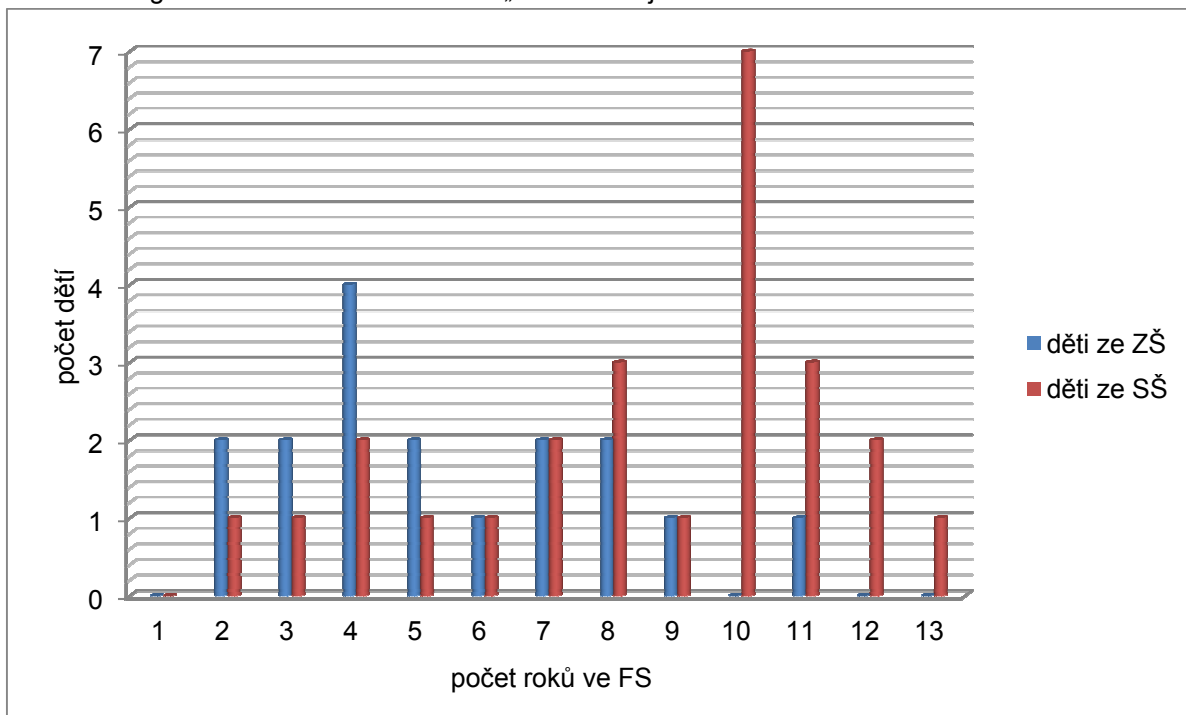
Graf č. 9 – grafické znázornění k otázce: „Chcete se v budoucnu věnovat tanečnímu folkloru?“

Jak dlouho jste ve FS?

Autorka zjišťovala, jak dlouho děti ze základních a středních škol docházejí do FS. Jak graf ukazuje, nejvíce dětí ze základních škol navštěvuje soubor 4 roky. Děti ze středních škol navštěvují soubor již 10 let.

Graf č. 10 – grafické znázornění k otázce: „Jak dlouho jste ve FS?“

Ohodnořte od 1-5 (5= nejlepší), co je podle vás na FS stěžejní, nejlákavější, nejzajímavější, ...?

V pětibodové škále měly děti ohodnotit své postoje. V tabulce č. 1 a v grafu č. 11 jsou znázorněny odpovědi dětí ze základních škol. Nejvíce lákavé je pro děti cestování, kolektiv přátel a pohyb (tanec). Jedná se o obdobné odpovědi jako u dětí, které FS nenavštěvují.

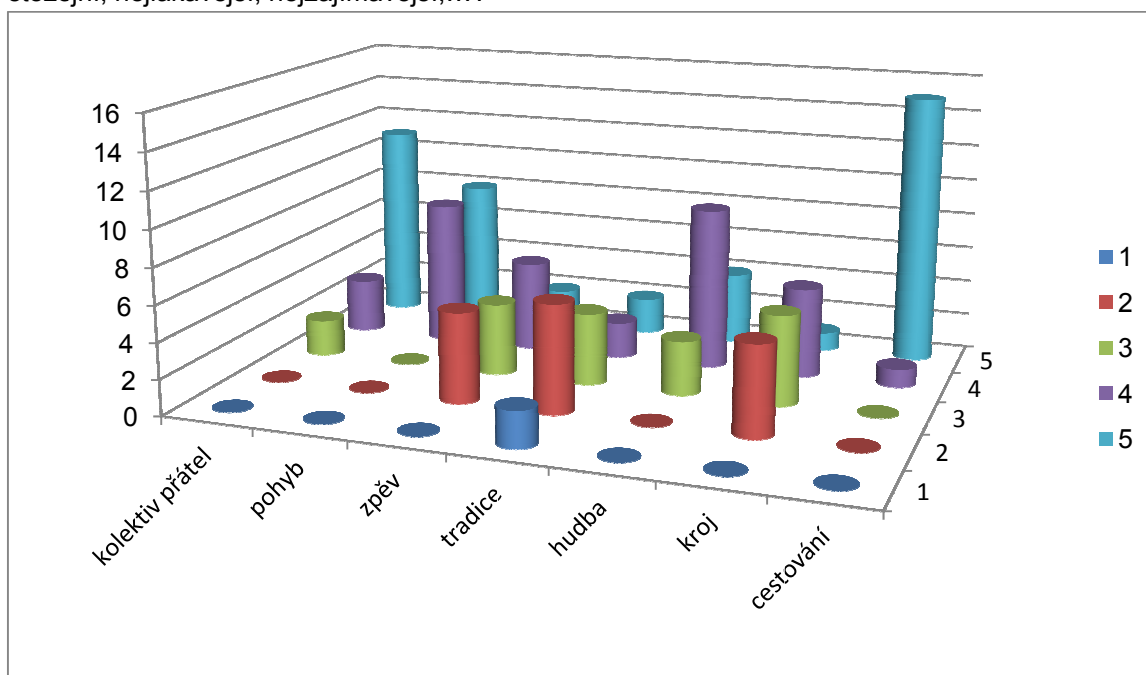
Odpovědi dětí ze středních škol je stejný jako u dětí ze základních škol. V tabulce č. 2 a v grafu č. 12 jsou znázorněna zjištěná data.

Sice se díky FS obnovují a nezapomínají tradice, ale podle zjištěných výsledků děti o tradice nejeví tolik zájem. Autorka se domnívá, že je to způsobeno současným životem, ale i regionem, kde děti žijí. V současné době se tradice udržují spíše na Moravě, v dalších regionech upadají do zapomnění.

Tabulka č. 1 k otázce: Ohodnořte od 1-5 (5= nejlepší), co je podle vás na FS stěžejní, nejlákavější, nejzajímavější, ...?

	Likertova škála				
	1	2	3	4	5
kolektiv přátel	0	0	2	3	11
pohyb	0	0	0	8	8
zpěv	0	5	4	5	2
tradice	2	6	4	2	2
hudba	0	0	3	9	4
kroj	0	5	5	5	1
cestování	0	0	0	1	15

Graf č. 11 – grafické znázornění k otázce: Ohodnoťte od 1-5 (5= nejlepší), co je podle vás na FS stěžejní, nejlákavější, nejzajímavější,...

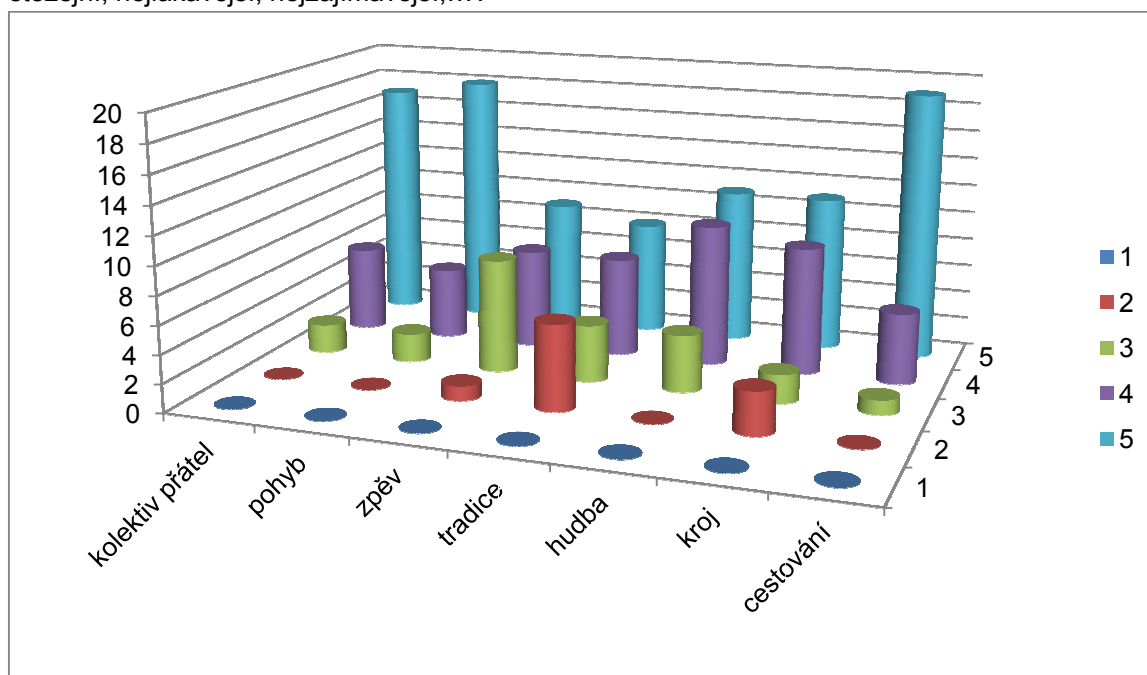

Pozn.: 5 = nejlepší, nejlákavější, nejzajímavější

Tabulka č. 2 k otázce: Ohodnoťte od 1-5 (5= nejlepší), co je podle vás na FS stěžejní, nejlákavější, nejzajímavější,...

	Likertova škála – 5 = nejlákavější, nejzajímavější				
	1	2	3	4	5
kolektiv přátel	0	0	2	6	17
pohyb	0	0	2	5	18
zpěv	0	1	8	7	9
tradice	0	6	4	7	8
hudba	0	0	4	10	11
kroj	0	3	2	9	11
cestování	0	0	1	5	19

Graf č. 11 – grafické znázornění k otázce: Ohodnoťte od 1-5 (5= nejlepší), co je podle vás na FS stěžejní, nejlákavější, nejzajímavější,...

Pozn.: 5 = nejlepší, nejlákavější, nejzajímavější

8.7 Ověření hypotéz

Autorka ověřila, zda výsledky, které získala měřením, se odlišují. Využila principu dobré shody chí-kvadrátu. Smyslem chí-kvadrátu je zjistit, zda výsledek výzkumu není tedy způsoben pouhou náhodou.

Přijetí či nepřijetí hypotézy ověřila na základě nulové hypotézy. Vypočítává se k tomu účelu tzv. testové kritérium.

$$\chi^2 = \sum \frac{(P - O)^2}{O}$$

Tabulka č. 3: Princip testu dobré shody chí-kvadrátu

odpovědi	Pozorovaná četnost P	Očekávaná četnost O	P - O	(P - O) ²	$\frac{(P - O)^2}{O}$
ano	135	98	37	1369	13,97
ne	61	98	-37	1369	13,97
	Σ 196	Σ 196			27,94

Vysvětlivky: P – pozorovaná četnost (odpovědi žáků)

O – očekávaná četnost

χ^2 - testové kritériu chí-kvadrátu

Celková četnost neangažovaných dětí ve folkloru z vrácených dotazníků je 196.

Z tabulky je zřejmé, že hodnota $\chi^2 = 27,94$. Jedná se o rozdíl hodnot mezi pozorovaným a očekávaným výsledkem. Dále postupovala tak, že vypočítanou hodnotu testového kritéria srovnávala s tzv. kritickou hodnotou, při rozhodování platnosti nulové hypotézy (statistická tabulka příloha č. 6). Kritická hodnota se hledá pro určitou hladinu významnosti a určitý počet stupňů volnosti. Hladina významnosti je možnost, že chybně odmítáme nulovou hypotézu. Podle okolností volíme tuto možnost, většina výzkumů se provádí na hladině významnosti 0,05 (5%) nebo 0,01 (1%).

Počet stupňů volnosti je počet řádků tabulky. V dané tabulce jsou dva řádky, proto je zde $2 - 1 = 1$ stupňů volnosti. Pro hladinu významnosti 0,05 a pro 1 stupeň volnosti lze ve statistických tabulkách najít kritickou hodnotu $\chi_{0,05}^2(1) = 3,841$.

Zjištěná hodnota testového kritéria $\chi^2 = 27,94$ je větší než kritická hodnota $\chi_{0,05}^2(1) = 3,841$, proto lze odmítnout nulovou hypotézu.

8.8 Prezentace výsledků z rozhovorů učitelů hudební výchovy

Autorka vybrala učitele hudební výchovy, jelikož hudební výchova, hudba, jsou součástí pohybu. Slyšíme a cítíme rytmus, podle něhož se pohybujeme.

Učitelé hudební výchovy byli velmi vstřícní a odpovídali jasně a výstižně. Při otázce: „*zda je folklor zahrnut v osnovách hudební výchovy*“, odpovídali všichni jednohlasně. V hudební výchově využívají z folkloru hlavně lidové písně. Lidová píseň nás provází již od malička, kdy navštěvujeme mateřskou školu. Učitelé využívají lidových písní nejen v mateřských školách, ale i na základních a středních školách. Ve svých hodinách využívají i hudebních nástrojů. Nejvyužívanějším hudebním nástrojem je klavír.

Učitelé se též shodli na tom, že je důležité dětem připomínat lidovou tradici, což souvisí s druhou otázkou: „*zda si myslí, že by měl být folklor zahrnut v osnovách*“. Všichni kolegové souhlasili a dodávali, že folklor je hlavní atraktivitou hudby a lidová slovesnost by měla zůstat v osnovách předmětu hudební výchovy.

Poslední kladená otázka zněla: *zda by mohl být „folklor“ nepovinným předmětem*. Jak již bylo řečeno, součástí tanečního folkloru jsou i písně a hudba, autorka zahrнула tyto složky do tanečního folkloru, tedy název předmětu by mohl být například: „*Metodika tanečního*

folkloru“. Návrhem nepovinného předmětu se autorka zabývá v další kapitole. Kolegové z hudební výchovy se shodli, že by to jistě nebyl špatný nápad, pokud by bylo člověka, který by tento předmět vedl. V Dolní Čermné byl při základní škole původně dětský folklorní soubor založen. Jednalo se o nepovinný předmět, který byl nazván „sportovní hry“.

8.9 Prezentace výsledků z rozhovorů učitelů tělesné výchovy

Autorka si povídala i s učiteli tělesné výchovy, jelikož pohyb je nejdůležitější součástí tanečního folkloru a chtěla zjistit, zda učitelé využívají prvky tanečního folkloru ve svých hodinách.

Učitelé tělesné výchovy odpověděli na danou otázku kladně, v osnovách jsou zahrnuty základní taneční kroky, které jsou součástí rytmické gymnastiky. Podle učitelů by měl být taneční folklor zahrnut v osnovách i nadále, aby žáci znali různé druhy tanečních kroků. Podle autorky je rozdíl, zda jsou učitelé ženy nebo muži. Muži se tolik při svých hodinách neřídí osnovami jako ženy, spíše se soustředí na sportovní gymnastiku, sportovní hry, atletiku apod. Ženy jsou více ve svých hodinách svědomité. Pedagogové se věnují lidovým tancům pouze zřídka, zhruba jen pár hodin za celý rok, seznámí žáky s tím, že existují různé druhy tanců většinou v rámci teoretických hodin. Rozdílnost odpovědí byla z hlediska generačního. Mladí učitelé, kteří jsou vystudovaní a nastoupí do pozice vyučujícího, snaží se dodržovat vše, co je v učebních osnovách.

Odpovědi na druhou otázku byly také totožné. Učitelé se shodli na odpovědi, že je nutné dětem připomínat tradice pomocí pohybu. Seznámit děti s různými tanečními kroky, ač by to mělo být jen pár hodin. Důležitost nácviu lidových tanců spatřují ve správném držení těla. Pomocí lidových tanců mají děti možnost naučit se správně zpevnit tělo.

Pro nepovinný předmět měli pochopení spíše pedagogové mladší generace, jelikož jsou plni elánu a výzev. Zájem o nepovinný předmět měly většinou ženy. Nápad se jim líbil, jelikož je pohyb důležitý pro správný zdravý vývoj dětí.

8.10 Závěr výzkumu

Z vyhodnocených dotazníků autorka vyvodila závěry týkající se stanovených hypotéz a cílů. Pro splnění cílů výzkumu si autorka formulovala hypotézy, které mají výsledky šetření potvrdit či vyvrátit.

H_(A) Děti angažované v současnosti ve folklorních aktivitách budou mít výrazně větší povědomí o folkloru než děti neangažované. Tato hypotéza se autorce potvrdila, díky zjištěným údajům ve výzkumném šetření. Výsledky přinesly 100 % odpovědi angažovaných dětí. Výsledky si ověřila pomocí chí kvadrátu. U neangažovaných dětí byly rozdíly. Povědomí o folkloru mají z 52 % děti ze základních škol a 75 % ze středních škol. Autorka je přesvědčena, že děti ze středních škol mají více zkušeností a vědomostí, proto mají převahu v počtu kladných odpovědí než děti ze základních škol. Výsledky dětí ze středních škol nejsou tak alarmující. K zamyšlení jsou výsledky ze základních škol. Totéž se potvrdilo při stanovené otázce, zda děti vědí, co je taneční folklor. Jednalo se o doplňující informaci, jelikož je práce zaměřena převážně na taneční folklor.

Autorka si stanovila za úkol zjistit zájem dětí o jiný taneční žánr. Domnívala, že taneční folklor není pro děti příliš přitažlivý oproti moderním tancům. V tomto případě byly výsledky potvrzeny. Pokusila se zmapovat, co by bylo pro neangažované děti na folklorním souboru atraktivní. Pro většinu dotazovaných dětí bylo největší atraktivitou z nabízených možností cestování, přátelé a pohyb. Pohybem byl míněn tanec. Dalším stanoveným úkolem bylo zjistit, zda zainteresované děti ve folkloru mají zájem o tuto zálibu i v budoucnu. Mladší děti zájem nemají oproti starším dětem, které by se folkloru chtěli věnovat i nadále.

Pro doplnění informací provedla autorka rozhovory s učiteli hudební a tělesné výchovy a pokusila se zjistit poznatky o folkloru. Ač je folklor zahrnut v osnovách zmíněných předmětů, u každého jsou rozdílné. Více zasvěcení v této problematice jsou učitelé hudební výchovy, jejichž osnovy jsou obsáhlejší tímto tématem. K návrhu nepovinného předmětu se přikláněli všichni učitelé, aby děti nezapomínaly lidové tradice.

Cílem autorky bylo zjistit a navrhnout zaražení prvků folkloru do osnov těchto předmětů. Ač z větší či menší části, je folklor zařazen ve zmíněných předmětech. Hudební a tělesná výchova spolu velmi úzce souvisí, díky rytmu, pohybu a hudbě. Lidová kultura proniká do obou předmětů a vše je vzájemně propojeno. Autorka by neměnila osnovy, jelikož se domnívá, že záleží na každém učiteli, jak se ke svému předmětu staví. Záleží na jeho

zkušenosti a zájmech. Tradice lidové kultury by neměly zůstat v zapomnění a učitelé by měli dětem toto národní dědictví stále připomínat.

Získaná data potvrzují odlišnosti mládeže ve vnímání našeho kulturního národního dědictví. Pokud nebudeme našim dětem naši lidovou kulturu připomínat, bude to mít za následek upadající znalosti, což může vést až k zapomnění.

9 Návrh nepovinného předmětu s názvem „Metodika tanečního folkloru“ – učební osnova

Hudebně pohybovou výchovou a zpěvem se ve své publikaci zabývá Božena Viskupová, jedná se o metodickou příručku pro nepovinný předmět pro děti 2. stupně základních škol. Tato literatura posloužila a pomohla autorce vytvořit náhled pro nepovinný předmět „*Metodika tanečního folkloru*“.

Tanec je součástí hudebně pohybové výchovy, jsou to: chůze, běh, poskoky, dupání, poskočné kroky, přísunné kroky, cval a další taneční kroky. Dítě se učí vnímat rytmus, tempo a melodii a tím usměrňuje své pohyby. Díky těmto nepovinným předmětům se setkávají lidé, kteří mají společný zájem o hudbu a pohyb. Společně se učí jeden druhému naslouchat, poznávají nové a nové věci, tanečníci nacházejí společný harmonický soulad v tanci a muzikanti respektují jeden druhého, poslouchají se navzájem a snaží společně se sehrát. Když se dokážou společně domluvit a sehrát, vytvoří krásné společenství a mohou naučené znalosti předávat a předvádět dalším lidem.

Návrh na nepovinný předmět a jeho obsah vypracuje škola. Návrh osnov schvaluje ředitel školy. Při návrhu nepovinného předmětu se vychází ze zájmu žáků, rodičů, učitelů apod.

9.1 Charakteristika nepovinného předmětu

Nepovinný předmět „Metodika tanečního folkloru“ může být doplňkem pro hudební a tělesnou výchovu. Autorka se domnívá, že tohoto předmětu využijí hlavně děti, které mají přirozené nadání ke zpěvu a pohybu, ale není to podmínkou, jsou děti, které mají rády pohyb a zpěv a chtěly by si jen rozšířit znalosti. Povedeme děti k porozumění a vnímání hudby prostřednictvím tanečního vyjádření.

Děti se naučí základním tanečním krokům, správnému postavení a držení těla, správnému dýchání a nácvikům lidových tanců. Děti se také naučí poznávat tradice a zvyky naší lidové kultury. Děti si rozšíří obzory nejen ze svého okolí, ale i z jiných regionů. Některé děti se zaměří na lidové tance a některé se mohou zaměřit na hru na lidový nástroj, kterým pak mohou ostatní děti doprovázet při případných vystoupeních. Ovšem hra na hudební

nástroj není náplní tohoto předmětu, tento předmět je zaměřen na pohyb a zpěv, pouze může jít o doplnění a zpestření vyučovacích hodin.

Tento předmět je vhodný pro střední školy, hlavně pedagogické, kde mají dívky a chlapci možnost své zkušenosti využít v praxi. Předmět by žáky provázel celé 4 roky na střední škole, jednu hodinu týdně. Předmět si žáci volí již v 1. ročníku a pokračují v něm po celé 4 roky na střední škole. Mají možnost předmět opustit vždy po uzavření klasifikace na konci školního roku a již v dalším roce nemusí v předmětu pokračovat. Naopak pokud se žák rozhodne v 2. ročníku pro přihlášení do předmětu, může nastoupit na začátku školního roku. Předpokládá se, že žák bude mít již předchozí dovednosti osvojené, popř. by si vše dostudoval. Předmět si může zvolit kdokoli, po přihlášení je závazný a děti za něj budou klasifikovány. Pro otevření nepovinného předmětu je potřeba min. 7 žáků. Výuka nepovinného předmětu může probíhat i mimo budovu školy, ale musí splňovat podmínky: informovat ředitele nebo zástupce ředitele školy, po skončení výuky musí učitel dovést žáky zpět do školy, pokud by chtěli žáci odejít po skončení výuky, musí mít písemné svolení rodičů z důvodu bezpečnosti.

9.2 Výchovně vzdělávací cíle nepovinného předmětu

Děti získají citový prožitek, znalosti z oblasti lidové kultury. Získají dovednosti z hudebně pohybové oblasti. Projeví radost z tanečních projevů a mohou si rozšířit zájem o taneční folklor i v mimoškolním životě. Naučí se respektovat a tolerovat jeden druhého, učí se spolupráci a vzájemně si pomáhat.

My respektujeme individuální zvláštnosti dětí a využíváme individuálního přístupu. Vyzdvihujeme kladné stránky a upozorňujeme na nedostatky. Spolupracujeme s rodiči, popř. s dalšími učiteli i odborníky.

Děti poznají taneční kroky a lidové tance, naučí se nové a nové lidové písně. Informujeme žáky o podstatě lidových písní, tanců, říkadél a tanečních her. Naučí se poznávat lidovou kulturu i z jiných regionů, popř. zemí. Nabité zkušenosti mohou využívat při školní i veřejných kulturních příležitostech.

9.3 Učitel nepovinného předmětu

Učitel by měl disponovat znalostmi z oblasti hudební i tělesné výchovy. Měl by mít pohybové dovednosti, cit pro rytmus, měl by umět zpívat, měl by být zkušeným pedagogem, který dovede zapojit do činností všechny žáky, kteří se hlásí do tohoto předmětu. Učitel by měl mít odborné znalosti z oblasti folkloru, znalosti tanečních kroků, krokových variací a samotného nácviku tanců. Měl by mít kladný vztah k lidové tvorbě, tím ho dokáže vybudovat i u žáků. Pedagog by se měl řídit desaterem nácviku tance, který je popsán v předešlé kapitole. Měl by si uvědomit spojitost hudby, zpěvu a pohybu, že vše dává dohromady a tím vytváří hudebně pohybový celek.

Vede své žáky k osvojování si základních pohybových dovedností, respektuje jejich individualitu a možnosti. Umožňuje žákům orientovat se v oblasti folkloru, seznamuje je s tradicemi. Motivuje je k práci, tak aby dosáhli stanovených cílů. Vede žáky k realizování a interpretaci vlastní tvorby na výročních koncertech a dalších vystoupeních. Učí děti vzájemné spolupráci, toleranci a respektu.

9.4 Výsledky vzdělávání

1. ročník

- žák se naučí jednoduchým tanečním krokům
- rozezná jednotlivé taneční kroky a umí je pojmenovat
- naučí se využívat celý prostor
- zpívá lidové písničky, které jej doprovází při nácviku jednotlivých tanečních kroků
- spolupracuje s kolektivem
- má správné držení těla
- seznámí se s tradicemi lidové kultury

2. ročník

- zvládá správné základní taneční kroky
- skládání různých tanečních figur
- nácvik tanečních figur v páru
- nácvik správného držení v páru
- seznámí se s jednotlivými lidovými tanci

3. ročník

- nácvik jednotlivých lidových tanců (polka, valčík, sousedská,...)
- skládání jednotlivých tanců v taneční variace
- seznámení s regionálními tanci
- nácvik jednotlivých tanců

4. ročník

- zvládá jednotlivé základní lidové tance
- nácvik tanečních kroků z jiných oblastí a regionů u nás a na Slovensku
- koncerty pro školy i veřejnost

9.5 Klíčové kompetence

Kompetence k učení – žáci by měli:

- mít pozitivní vztah k učení a vzdělávání
- s porozuměním poslouchat mluvené projevy (např. výklad, přednášku, proslov aj.)
- využívat ke svému učení různé informační zdroje, včetně zkušeností svých i jiných lidí
- sledovat a hodnotit pokrok při dosahování cílů svého učení, přijímat hodnocení výsledků svého učení od jiných lidí

Kompetence k řešení problémů – žáci by měli:

- volit prostředky a způsoby (pomůcky, studijní literaturu, metody a techniky) vhodné pro splnění jednotlivých aktivit, využívat zkušeností a vědomostí nabytých dříve
- spolupracovat při řešení problémů s jinými lidmi (týmové řešení)

Komunikativní kompetence – žáci by měli:

- vyjadřovat se přiměřeně účelu jednání a komunikační situaci v projevech mluvených i psaných a vhodně se prezentovat
- vyjadřovat se a vystupovat v souladu se zásadami kultury projevu a chování

Personální a sociální kompetence – žáci by měli:

- reagovat adekvátně na hodnocení svého vystupování a způsobu jednání ze strany jiných lidí, přijímat radu i kritiku
- mít odpovědný vztah ke svému zdraví, pečovat o svůj fyzický i duševní rozvoj, být si vědomi důsledků nezdravého životního stylu a závislostí
- pracovat v týmu a podílet se na realizaci společných pracovních a jiných činností

- přispívat k vytváření vstřícných mezilidských vztahů a k předcházení osobní konfliktům, nepodléhat předsudkům a stereotypům v přístupu k druhým

Občanské kompetence a kulturní povědomí – žáci by měli:

- jednat v souladu s orálními principy a zásadami společenského chování, přispívat k uplatňování hodnot demokracie
- uznávat tradice a hodnoty svého národa, chápat jeho minulost i současnost v evropském a světové kontextu
- podporovat hodnoty místní, národní, evropské i světové kultury a mít k nim vytvořen pozitivní vztah (http://zpd.nuov.cz/celkove_lm.htm)

9.6 Závěr návrhu

V úvodu práce si autorka stanovila za cíl, navrhnout nepovinný předmět, ve které by byl zahrnut taneční folklor. V předchozí kapitole se zabývá tímto návrhem, který by mohl být využit například na středních pedagogických školách, akademiích múzických umění nebo gymnázií.

Tento návrh autorka také předkládá, aby naše lidová tvorba neupadala do zapomnění a pro zájemce o taneční folklor. Návrh nepovinného předmětu by mohl být zajímavým tématem pro další práci, kde by se mohl zjistit zájem o tento nepovinný předmět z řad žáků a učitelů.

10 Závěr

Naše republika se může pyšnit velkou folklorní tradicí, kterou je nutné si připomínat a uchovávat po generace, aby neupadla do zapomnění. Práce se zabývala tematikou lidového tanečního umění z regionu Pardubicka, převážně z oblastí Ústeckoorlicka, Žamberska a Litomyšlsko-poličska. Autorka zjišťovala možnosti využití tanečního folkloru v těchto oblastech.

Teoretická část je věnována informacím převážně z oblasti tanečního folkloru. Zabývala se z velké části lidovými tanci, typickými pro Východní Čechy, Litomyšlsko-poličským krojem, dětskými folklorními soubory a folklorními festivaly pořádanými v Pardubickém kraji. Dále autorka zmapovala jiné možnosti využití tanečního folkloru. S tanečním folklorem je možno se setkat v rámci volnočasových aktivit na základních uměleckých školách, v domech dětí a mládeže. Děti ze základních a středních škol mají možnost setkat se s folklorem v rámci hudební nebo tělesné výchovy, jehož prvky jsou obsaženy v učebních osnovách těchto předmětů.

V praktické části se zabývala řešením stanovených hypotéz a cílů. Pro výzkum zvolila metodu dotazníku a rozhovoru. Dotazníky byly rozdány na základních a středních školách. Rozhovor vedla s učiteli hudební a tělesné výchovy ze základních a středních škol. Autorka se pokusila zjistit vztah dětí k folkloru v současné době. Výsledky výzkumu byly již popsány v předešlé kapitole.

Hlavní cíl, který si autorka stanovila, bylo pokusit se navrhnout zařazení prvků folkloru do učebních osnov hudební a tělesné výchovy. Prvky folkloru jsou v současné době zařazeny v osnovách. Oblast folkloru je velmi rozsáhlá, nelze se všemi složkami folkloru zabývat, pouze okrajově a v obecné rovině. Autorka se pokusila navrhnout nepovinný předmět „*Metodika tanečního folkloru*“, kde by byly využity prvky tanečního folkloru již podrobněji. Tento předmět by se mohl využít hlavně na pedagogických školách, kde by žáci měli možnost prvky folkloru využívat pro svou praxi.

Závěrečná slova věnuje paní Rejškové, o které se zmiňuje v teoretické části práce.

„Otázkou zůstává najít v praxi kolektivů, pěstujících aktivně lidový tanec, píseň, hudbu, správný poměr mezi nazíráním na folklor jako na základ umělecké práce a jako na prostředek bezprostředního, soukromého, uměleckého i mimouměleckého prožitku. Nová převládající funkce lidového tance jako scénického útvaru tento způsob pěstování zatlačila do pozadí. Přesto má své místo jak na vnitřní činnosti souborů, tak i v jejich působení

vnějším. A o ne v zanedbatelné míře. Existují u nás totiž dosti početné skupiny milovníků folkloru, které jsou volně přičleněny v některých kolektivů, jež vyrostly ze starších organizačních forem (slovácké a valašské krúžky, hanácká obec apod.), a k stávajícím souborům. Tyto skupiny jsou předpokladem pro to, aby byly organizovány takové akce, jako jsou např. besedy u cimbálů, slovácké či valašské večery, krojované plesy, obnovovány některé zasuté místní tradice. Tyto formy umožňují nejen volné sdružování lidí na základě společenského zájmu a uspokojují touhu po prožitku a aktivním projevu, ale zasahují do bezprostředního společenského života a ovlivňují současný životní styl. Nejsou typické pouze pro oblasti se silným domácím zázemím. Setkáme se s nimi na jižní Moravě, ale i v Brně, Praze, na Ostravsku, stejně jako ve výchovních Čechách. Stávají se součástí zvýšené společenské aktivity souborů, kterou s úspěšnými uměleckými výsledky bez vlivu na zvýšení společenské prestiže souborů, a tím i celé oblasti, kterou reprezentují.“
(Lidové umění a dnešek 1977, s.142-143)

Budujme si kladný vztah k našemu folkloru a snažme se lidovou tradici předávat z generace na generaci.

11 Seznam použité literatury a zdrojů

BONUŠOVÁ, J. *Pojďte všichni dokola. Jednoduché české tance pro děti i dospělé.* Praha: Dvorana, 2008

DRDÁCKÝ, František. *Lidové tance. České lidové tance a taneční pásma v úpravě pro tělovýchovné hnutí, školy a zájmovou uměleckou činnost.* 1. vyd. Praha: Olympia, 1983, 220 s. Edice Cvičitel ZRTV.

HOLOUŠOVÁ, Drahomíra a Milena KROBOTOVÁ. *Diplomové a závěrečné práce.* 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005, 117 s. ISBN 80-244-1237-3.

CHRÁSKA, Miroslav. *Úvod do výzkumu v pedagogice.* 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006, 168 s. ISBN 80-244-1367-1.

KALOUSKOVÁ, P. *Soubor písní a tanců Jaro, Čermenské slavnosti –Diplomová práce.* Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, 2001, 42 s.

KOS, Bohumil. *Lidové tance ve školní tělesné výchově.* Vyd. 1. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1976, 264 s. Edice metodických příruček.

Lidové umění a dnešek. 1. vyd. Editor Václav Frolec. Brno: Blok, 1977, 182 s., [86] s. obr. příl. Lidová kultura a současnost, sv. 3.

MICHAL, Josef. *Písně a tance z Hradecka.* 1. vyd. Ilustrace Helena Livorová, Marta Heřmanová. Hradec Králové: Nakladatelství krajského domu osvěty, 1959, 223 s.

VISKUPOVÁ, Božena. *Hudebně pohybová výchova a zpěv: Metod.příručka pro nepovinný předmět v 5.-8.roč.zákl.školy.* 1.vyd. Praha: SPN, 1989, 189 s. ISBN 80-04-19284-x.

Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích. Praha: Diderot, 1999. ISBN 80-902555-2-3.

VYCPÁLEK, Josef. *České tance: 145 (s varianty 185) českých lidových tanců, které zejména na Rychnovsku, Choceradsku i Tábořsku.* Praha: E. Rosendorf, 1921, 196 s.

Internetové zdroje:

Domy dětí a mládeže v Pardubickém kraji [online]. Dostupné na [www: <http://www.firmy.cz/Instituce-a-urady/Vzdelavaci-instituce/Domy-deti-a-mladeze/kraj-pardubicky>](http://www.firmy.cz/Instituce-a-urady/Vzdelavaci-instituce/Domy-deti-a-mladeze/kraj-pardubicky)

Folklorní festivaly [online]. Dostupné na [www: <http://archiv.fos.cz/encyklopedie/seznam.phtml?kraj=9&typ=44&menu=&lng=>](http://archiv.fos.cz/encyklopedie/seznam.phtml?kraj=9&typ=44&menu=&lng=>)

Folklorní soubory [online]. Dostupné na [www: <http://archiv.fos.cz/encyklopedie/seznam.phtml?kraj=9&typ=38&menu=&lng=>](http://archiv.fos.cz/encyklopedie/seznam.phtml?kraj=9&typ=38&menu=&lng=>)

<<http://www.folklornisdruzeni.cz> >

Historie tance [online]. Dostupné na [www:](http://www.tillwoman.net/Lidov%C3%A9+tance/)

<<http://www.tillwoman.net/Lidov%C3%A9+tance/>>

Učební osnovy [online]. Tělesná výchovy, hudební výchova pro základní a střední školy.

Dostupné na [www:](http://www.nuov.cz/ucebni-osnovy/) <<http://www.nuov.cz/ucebni-osnovy/>>; <<http://zs-ucebni-osnovy.blogspot.cz/>>

Rámcový program pro obor vzdělávání [online]. Předškolní a mimoškolní pedagogika.

Dostupné na [www:](http://zpd.nuov.cz/RVP_3_vlna/RVP%207531M01%20Predskolni%20a%20mimoskolni%20pedagogika.pdf)

<http://zpd.nuov.cz/RVP_3_vlna/RVP%207531M01%20Predskolni%20a%20mimoskolni%20pedagogika.pdf>

Špatné držení těla [online]. [cit. 2010-04-12] Vadné držení těla. Dostupné na [www:](http://www.jarodic.cz/cz/vadne-drzeni-tela-u-deti-aneb-kdyz-boli-zada.php)

<<http://www.jarodic.cz/cz/vadne-drzeni-tela-u-deti-aneb-kdyz-boli-zada.php>>

Základní umělecké školy v Pardubickém kraji [online]. Dostupné na [www:](http://www.firmy.cz/Instituce-a-urady/Vzdelavaci-instituce/Zakladni-skoly/Zakladni-umelecke-skoly/kraj-pardubicky#!)

<http://www.firmy.cz/Instituce-a-urady/Vzdelavaci-instituce/Zakladni-skoly/Zakladni-umelecke-skoly/kraj-pardubicky#!>

12 Seznam zkratek

FS folklorní soubor

13 Seznam příloh

Příloha č. 1 – fotografie hry na jeden nástroj

Příloha č. 2 – podorlický kroj

Přílohy č. 3,4 – Litomyšlsko-poličský kroj

Příloha č. 5 – Dětské folklorní soubory: Jitřenka, Formánci, Kuřátka, Perníček

Příloha č. 6 – Kritické hodnoty testového kritéria chí-kvadrát (tabulka)

Příloha č. 1

Příloha č. 2

Příloha č. 3

Příloha č. 4

Příloha č. 5

Příloha č. 6 Kritické hodnoty testového kritéria chí-kvadrát

Stupně volnosti	Hladina významnosti	
	0,05	0,01
1	3,841	6,635
2	5,991	9,210
3	7,815	11,341
4	9,488	13,277
5	11,070	15,086
6	12,592	16,812
7	14,067	18,475
8	15,507	20,090
9	16,919	21,666
10	18,307	23,209
11	19,675	24,725
12	21,026	26,217
13	22,362	27,688
14	23,685	29,141
15	24,996	30,5578
16	26,296	32,000
17	27,587	33,409
18	28,868	34,805
19	30,144	36,191
20	31,410	37,576
21	32,671	38,932
22	33,924	40,289
23	35,172	41,638
24	36,415	42,980
25	37,652	44,314
26	38,885	45,642
27	40,113	46,963
28	41,337	48,278
29	42,557	49,588
30	43,773	50,892

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Eva Řeháková
Katedra nebo ústav:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	Mgr. Pavel Svoboda, Ph.D.
Rok obhajoby:	2015

Název práce:	Možnosti využití tanečního folkloru v rámci školních a mimoškolních aktivit dětí základních a středních škol
Název v angličtině:	Options and Use of Folklore Dancing for children attending elementary and middle schools activities
Anotace práce:	Práce se zabývá tanečním folklorem v Pardubickém kraji. Popisují se zde tance, typické pro tento kraj. Součástí práce je popis národního kroje z Litomyšlsko-poličska. V práci jsou zmapovány možnosti využití tanečního folkloru v tomto kraji. Práce zjišťuje, zda jsou prvky folkloru zahrnuty v učebních osnovách hudební a tělesné výchovy. Zabývá se výzkumem, který zjišťuje zájem a znalosti o folkloru dětí ze základních a středních škol v současné době. Byly provedeny rozhovory s učiteli hudební a tělesné výchovy. V závěru je uveden návrh na nepovinný předmět „Metodika tanečního folkloru“.
Klíčová slova:	taneční folklor, lidový tanec, kroj, lidová hudba a píseň, žáci, učitelé, základní škola, střední škola, učební osnovy, folklorní soubor, nepovinný předmět

Anotace v angličtině:	<p>This study describes dance folklore in the Pardubice region. Describe local dances typical for this region. Part of this study is the description of national costumes from Litomyšlsko-poličska and maps using dance folklore in this region. The study deals with question of folklore music used in education and curriculum. It researches the interest and knowledges about this topic of children in primary and secondary school age. Interviews were conducted with teachers of music and physical education. At the end, there is a proposal of using „methodology of folk dance“ as the optional study course.</p>
Klíčová slova v angličtině:	<p>dance folklore, folk dance, traditional costume, folk music and song, the students, teachers, elementary school, middle school, curriculum, folklore ensemble, an optional subject</p>
Přílohy vázané v práci:	<p>Příloha č. 1 – fotografie hry na jeden nástroj Příloha č. 2 – podorlický kroj Přílohy č. 3,4 – Litomyšlsko-poličský kroj Příloha č. 5 – Dětské folklorní soubory: Jitřenka, Formánci, Kuřátka, Perníček Příloha č. 6 – Kritické hodnoty testového kritéria chí-kvadrát (tabulka)</p>
Rozsah práce:	67
Jazyk práce:	český jazyk